

ÉRTÉKELŐ BESZÁMOLÓ

a

**Nemzeti Erdőprogramról
szóló 1110/2004. (X. 27.) Kormányhatározat szerint végrehajtott
feladatok alapján
elért eredményekről
(2006-2015)**

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló	3
2. Az értékelő beszámoló elkészítésének célja.....	5
3. A Nemzeti Erdőprogram 2006-2015 közötti megvalósítása	6
3.1. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése.....	8
3.2. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése	11
3.3. Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás	12
3.4. Természetvédelem az erdőkben	14
3.5. Modern erdővédelem.....	19
3.6. A fenntartható vadgazdálkodás	24
3.7. Racionális fahasznosítás.....	26
3.8. Az erdészeti igazgatás feladatai	26
3.9. Kutatás, oktatás és termelésfejlesztés.....	29
3.10. Ember-erdő viszonyának javítása érdekében hatékony kommunikáció az erdőről ...	32
4. A Nemzeti Erdőprogramról szóló értékelő beszámoló összefoglalása	33
5. Mellékletek.....	37

1. Vezetői összefoglaló

A 1110/2004. (X. 27.) Kormány határozatban foglaltak alapján az erdővel kapcsolatos szakmapolitikai elvárásokat a Nemzeti Erdőprogram (NEP) fogalmazza meg a 2006-2015 közötti időszakra. A ciklus végére **hazánk erdősültsége 20,8 %**, élőfa készletünk **becsült anyagi értéke** meghaladja az **1000 milliárd forintot**. Az erdőtervezett területek **42,8%-a magántulajdonban** van. A különféle erdőtelepítési támogatásoknak köszönhetően a magán-erdőgazdálkodók által kezelt erdőterület évente 8297,62 hektárral, míg a **22 állami erdőgazdaság** kezelésben lévő erdőterület évente 1161,22 hektárral növekedett átlagosan. A társaságok a 2014. év végére kb. 20 ezer hektárnyi parkerdőt kezelnek, és további 100 ezer hektár erdőben biztosítanak kiemelt közjóléti szolgáltatást. A zöldáram-termelésnek több mint felét, a fűtésszektorban felhasznált bioenergia több mint 60 %-át a hazai erdőkből kikerült faanyag adja.

A teríték adatok és az állománybecslések alapján **az erdei vadkár átlagosan csökkent** hazánk erdeiben. Az országos szalonka monitoring program egy Európában is egyedülálló adatbázis létrehozásával, sikerrel zárult. Az **erdővédelem** kiemelt elemeként, átalakult az erdőgazdálkodók adatszolgáltatásán alapuló Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer: az adatgyűjtés 2012-től lefedi a hazai erdők teljes területét.

Az **erdészeti igazgatás** jelentős eredménye az új, *az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény* (Evt.), illetve a végrehajtásáról szóló *153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet* hatályba lépése volt. A két jogszabály a fenntartható erdőgazdálkodás általános keretfeltételeit rögzíti. Az igazgatás **természetvédelmi vonalát** érintően elkészült „*A körzeti erdőterv Natura 2000 hatásbecslési dokumentáció elővizsgálati szakaszának elkészítéséről*” szóló Útmutató, amely biztosítja az erdőtervek Natura 2000 szempontú vizsgálatának egységesített szempontrendszer alapján történő végrehajtását.

A nemzetközi kapcsolódásokat érintően jelentős eseménysorozat volt a **Kárpátok Egyezményben** való aktív részvétel. Ennek eredményeként **megszületett a Fenntartható Erdőgazdálkodásról szóló erdészeti jegyzőkönyv**, amely hozzájárul régióknak erdőtakarójának hosszútávú fenntartásához. Jelentős esemény volt **az ENSZ Erdészeti Fórumának** (UNFF) New Yorkban megrendezett 9. ülészaka is, ahol hazánk elnökségi feladatainak ellátása keretében képviselte az Európai Uniót és sikeresen vezette a tárgyalásokat.

A NEP időszakában kiadott kormányrendeletek rendezték az ENSZ Éghajlat Változási Keretegyezmény, és annak **Kiotói Jegyzőkönyve** alapján évente összeállításra kerülő nemzeti jelentés erdőgazdálkodási fejezeteinek elkészítését. Köszönhetően a tervszerű, fenntartható erdőgazdálkodásnak, az elmúlt tíz évben a hazai erdők évente 3-4 millió tonna szén-dioxid megkötésével járultak hozzá a klímaváltozás ütemének csökkentéséhez.

A Nemzeti Erdőprogram elmúlt tíz évében **az ágazati kommunikáció kiemelt területe volt az erdészeti erdei iskolák működtetése.** Ennek keretében az ágazat a társadalom erdővel és erdőgazdálkodással kapcsolatos ismereteinek bővítése, valamint környezetbarát magatartásának fejlesztése láthatóan előremozdult, amely az erdei óvoda- és iskolaszolgáltatók vonatkozásában az új minősítési eljárás, illetve egységes magas szintű követelmény-rendszerrel valósult meg. A minősítési rendszer működtetésének célja a környezettudatosság fontosságának megjelenítése környezeti nevelési, oktatási programokban. Az egységes kommunikáció irányába tett lépések további eredménye *A mi erdőnk* című magazin megjelenítése is, amely a magyar állami erdészeti részvénytársaságok havonta megjelenő lapja.

2. Az értékelő beszámoló elkészítésének célja

A **Nemzeti Erdőprogramról szóló 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat** 2. pontja alapján az erdőgazdálkodásért felelős miniszternek 2006 és 2015 között évente – az érintett miniszterekkel egyetértve – ki kellett dolgoznia a Nemzeti Erdőprogram megvalósításának terveit. Az eredmények a földművelésügyi minisztérium eddig beszámoló formájában adta közre (www.erdo.hu, www.kormany.hu).

A fenntarthatóság követelményét szem előtt tartva az erdővel kapcsolatos szakmapolitikai elvárások Magyarországon jelenleg az Európai Unió Erdészeti Cselekvési Tervével és az európai erdők védelmének 2003-as bécsi miniszteri konferenciájának 1-es határozatával összhangban kidolgozott, a 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozattal elfogadott **Nemzeti Erdőprogramban** (a továbbiakban rövidítve: Erdőprogram/NEP) kerültek megfogalmazásra.

Az egész világon, de talán leginkább a Föld mérsékelt övi területein, az elmúlt évtizedekben az erdők társadalmi jelentősége nagymértékben megnőtt. Az erdők környezetvédelmi szerepe, anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatásai iránti igény miatt, az erdőgazdálkodás megítélése egyre kritikusabbá vált annak ellenére, hogy a fejlett erdőgazdálkodással rendelkező országok - köztük Magyarország - szakemberei már a múlt század vége óta tudatosan, a felsorolt társadalmi igények kielégítésére törekednek.

A NEP egy országosan elfogadott, az ágazatok közötti tervezési folyamatok összehangolása eredményeként a szakmapolitikákat integráló, középtávú programként került elfogadásra. A NEP végrehajtásáról szóló beszámolók az elért eredményekről, és - ahol szükséges volt - a felhasznált költségekről nyújtanak tájékoztatást. Elfogadásukat követően a beszámolók felkerültek az agrártárca honlapjára. Összegzésként megállapítható, hogy az államtitkárság felelősségi körébe tartozó feladatok jellemzően sikeresen megvalósultak, illetve azok folyamatosan zajlanak.

Mivel a Nemzeti Erdőprogram a 2015. évben lezárul, a ciklus során elért főbb eredményeket és tapasztalatokat egy átfogó értékelő beszámoló keretében célszerű bemutatni.

Ugyanakkor szakmapolitikai érdekekre hivatkozva egy következő Erdőprogram ciklus tervezését is javasoljuk. Ehhez felhasználjuk a fent említett értékelő beszámolót is. A tervezést az érintett háttérintézmények (Erdészeti Tudományos Intézet - ERTI, Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatósága (NÉBIH EI), valamint a tevékenységekben fő szerepet vállaló állami erdőgazdaságok és a magánerdőgazdálkodókat képviselő MEGOSZ bevonásával szándékozunk elvégezni.

3. A Nemzeti Erdőprogram 2006-2015 közötti megvalósítása

A Nemzeti Erdőprogram keretében, annak ágazatok közötti konszenzusát is tükrözve, összesen tíz fejlesztési terület került meghatározásra. Erre való tekintettel az elmúlt ciklusban elért főbb eredményeket is ezek mentén célszerű tárgyalni.

Magyarország erdőterületeinek általános változása az elmúlt tíz évben

2006-ban, a NEP ciklus kezdetén Magyarország területének egyötödét, kb. 20%-át borította erdő, amíg a 2014. év végére az erdősültség elérte a 20,8 %-ot. Az erdővagyon 2006-2015 közötti alakulását az ország erdőterülete és az erdőgazdálkodást közvetlenül szolgáló egyéb földrészek alapján az 1. táblázat mutatja be (az egyes táblázatokban, grafikonokon a záróévként a 2014. év került feltüntetésre, mivel további forrásadatok a 2015. évről értelemszerűen még nem álnak rendelkezésre). Viszonyítási évnak a 2005. év erdősültségi adatai is feltüntetésre kerültek. A különböző kimutatásokhoz felhasznált alapadatokat a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatósága biztosította.

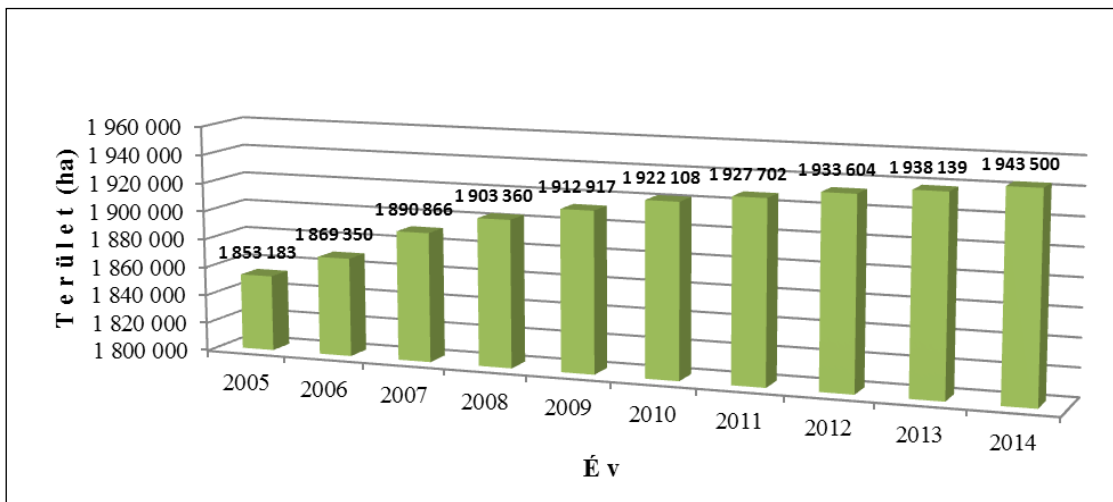
1. táblázat. Az erdővagyon jellemző főadatai¹ a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során

Év	Erdőterület	Egyéb terület*	Összes erdőgazdálkodási célú terület	Változás	Erdősültség (%)
			hektár		
2005	1 853 183	130 097	1 983 280	2 378	20,0
2006	1 869 350	129 122	1 998 472	15 192	20,3
2007	1 890 866	128 328	2 019 194	20 722	20,5
2008	1 903 360	127 470	2 030 830	11 636	20,6
2009	1 912 917	126 429	2 039 346	8 516	20,7
2010	1 922 108	124 286	2 046 394	7 048	20,7
2011	1 927 702	122 960	2 050 662	4 267	20,8
2012	1 933 604	122 029	2 055 633	4 972	20,8
2013	1 938 139	121 314	2 059 453	3 820	20,8
2014**	1 943 500	120 000	2 063 500	4047	20,8

*Egyéb erdőgazdálkodási célt szolgáló földrészlet, **becsült szám adatok, a végleges adatok 2015. augusztus végén várhatóak.

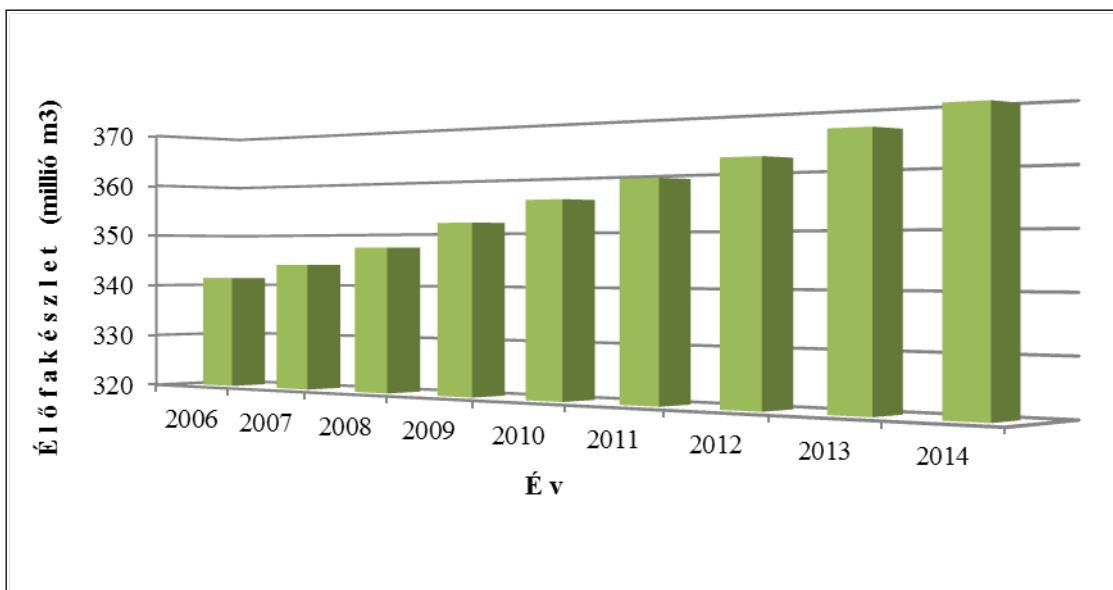
A megadott kimutatás alapján elmondható, hogy Magyarország erdőterülete az elmúlt tíz évben folyamatosan – néhány kivételes évtől eltekintve – egyenletes ütemben növekedett (1. ábra). Az emelkedés elsősorban a magánkézben lévő földterületeken megvalósult erdőtelepítéseknek köszönhető, de ehhez hozzájárult a nem hasznosított mezőgazdasági területek spontán beerdősülése is.

¹ (Forrás: Országos Erdőállomány Adattár, aktuális évi mérlegállapot, NÉBIH Erdészeti Igazgatóság, 2015. március 27.)

1. ábra. Magyarország erdőterületének változása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A magyarországi erdők élőfakészletének növekedési tendenciája az Erdőprogram végrehajtása alatt tovább folytatódott, az évenkénti átlagos növekedés $351,68 \text{ m}^3 / \text{hektár}$ volt (2. ábra). Ennek oka egyrészt az erdőterület folyamatos növekedése, a védett, illetve védő erdők vágáskor-emelése, illetve a tartamosság elvét szem előtt tartó erdőgazdálkodás, a fakitermelési lehetőségek visszafogottabb kihasználása.

2. ábra. A magyarországi erdők élőfakészletének növekedési üteme a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A fentieket összefoglalva megállapítható, hogy az elmúlt évtizedben hazánk erdőterülete, élőfakészlete folyamatosan növekedett. A pozitív változás üteme azonban az utóbbi három-négy évben lassult, amelynek oka elsősorban a kedvezőtlen támogatási feltételekben keresendő (a területalapú támogatási összegek emelkedésével az erdőtelepítésre fordítandó támogatás versenyképessége csökkent).

3.1. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése

A hazai erdészeti politika főbb célkitűzései:

- Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszútávon való biztosítása többcélú, tartamos (fenntartható) erdőgazdálkodással.
- A fenntartható gazdálkodáshoz fűződő társadalmi érdekek és a tulajdonosi, illetve a gazdálkodói érdekek közötti összhang megteremtése.
- Az erdőterület növelése erdőtelepítéssel mintegy 26-27%-os erdősültségi szint eléréséig.
- Őshonos fajokból álló természetes vagy a természeteshez közel álló erdőtársulások megőrzése, területüknek a termőhelyi tényezők függvényében történő növelése.

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„Olyan tulajdonosi, kezelői, intézményi szervezet kialakítása szükséges, amely hosszú távon biztosítja az állami erdővagyon megőrzését, a közcélú feladatok állami biztosítását, a termelés fejlesztését, és az azt kezelő szervezet működőképességét.”

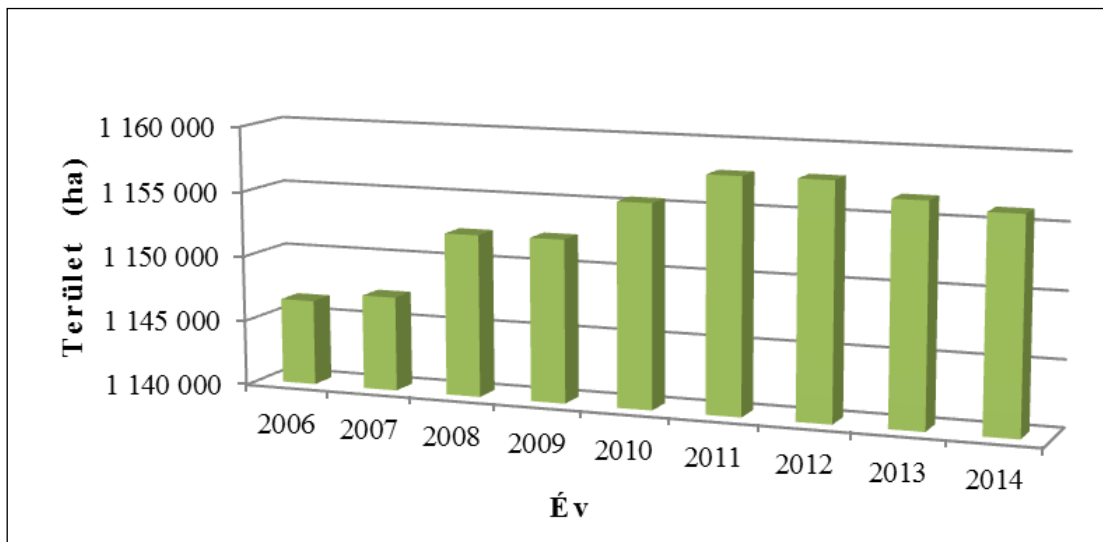
Eredmények:

Az állami tulajdonban álló erdők többségének kezelését erre szakosodott, tartósan állami tulajdonban álló erdészeti társaságok látják el. Feladatuk a piaci viszonyok közti gazdálkodásuk során a vagyonkezelésükben lévő állami erdők, az erdővagyon védelme, megőrzése és gyarapítása. A fenntartható gazdálkodáshoz fűződő társadalmi érdekek és a tulajdonosi, illetve a gazdálkodói érdekek közötti összhang megteremtése érdekében az állami tulajdonú erdészeti társaságok tekintetében a Magyar Állam nevében a tulajdonosi jogok gyakorlására 2010. június 17. napjától az MFB Zrt., majd a 2014. évtől a Földművelésügyi Minisztérium a jogosult.

Az erdészeti társaságok az állami tulajdonban álló erdők vagyonkezelőjeként a rábízott vagyon gyarapítását a hatályos törvények betartásával és magas szintű szakmai munkával, elhivatottan biztosították. A 22 állami erdészeti társaság a NEP ciklus végére összesen 1 065 140 hektár állami erdőben és a hozzá kapcsolódó területen gazdálkodott (3. ábra). Az erdőgazdaságok által kezelésbe vett erdőterület évente átlagosan 1161,22 hektárral növekedett.

A társaságok az elmúlt időszak ciklusa végére mintegy 20 ezer hektárnyi parkerdőt kezelnek, de kiemelt közjóléti szolgáltatást további mintegy 100 ezer hektár erdőben biztosítanak.

3. ábra. Az állami erdőterületek alakulása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A hagyományos erdőgazdálkodásban megszokott gazdasági haszonvételek mellett az állami erdőterületeken kiemelten fontos az erdők védelmi és közjóléti funkcióinak biztosítása, így kiemelten a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a biológiai sokféleség megőrzése, a vízkészlet megővése, az erózió és defláció elleni védelem, a természetvédelmi értékek megőrzése és bemutatása, valamint a szakmai oktatási-kutatási feladatok segítése. A ciklus végére 22 erdészeti társaság közül nyolc összesen 12 erdei kisvasutat üzemeltet, amely szintén közérdekű szolgáltatási tevékenység.

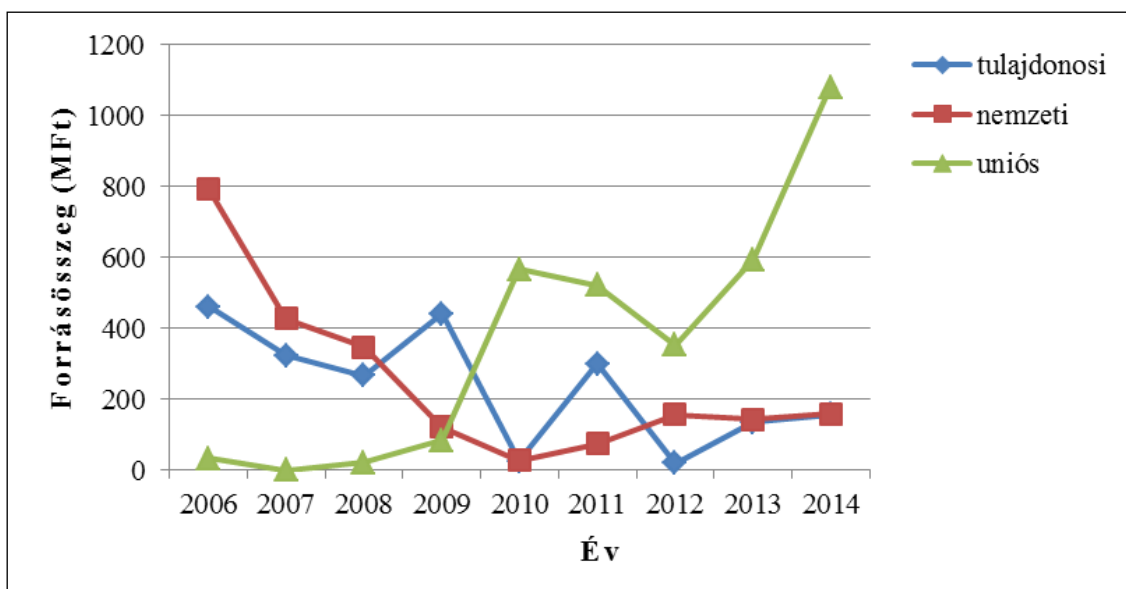
Az erdők közjóléti funkcióinak biztosítására a fentiekén kívül azzal is megvalósult, hogy az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény módosításával az erdők szabad látogatása a lovasok és a kerékpárosok részére is biztosított.

Közjóléti szolgáltatások érvényesítése a hazai erdőgazdálkodásban

Rohanó hétköznapjaink után egyre többen keresik fel erdeinket kikapcsolódási célból, igénybe véve az erdő ökoszisztéma szolgáltatásait. Az állami- és magán erdőgazdálkodók az elmúlt tíz évben is folyamatosan arra törekedtek, hogy minél több erdőbe látogató ismerje és becsülje meg az erdők nyújtotta természeti értékeket. Társadalmunk a természettől egyre távolabb kerülő világában, ez egyre fontosabbá válik. Napjainkban, ez a gyermekek érdeklődésének felkeltése miatt különösen szükséges, hiszen csak az erdőben nyílik lehetőség az erdő élővilágával, és az erdőgazdálkodás sokrétű feladataival megismerkedni.

Az erdőgazdálkodók a turisztikai erdők, az erdei pihenő- és kirándulóhelyek, az erdészeti erdei iskolák, tanösvények, stb. létesítésével és fenntartásával teremtik meg a lehetőségét a kulturált erdei kikapcsolódásnak és ismeretszerzésnek. Az erdőkben számos turistaút, tanösvény és több helyen az ehhez kapcsolódó arborétumok jelentenek segítséget a szabadidő hasznos eltöltéséhez. Ezen kívül kilátók, egyéb turista létesítmények (pl. esőbeállók, kulcsosházak, turistaszállók) arra is lehetőséget nyújtanak, hogy az erdőbe vágyók szívesen tartózkodhassanak az erdőben.

Az állami erdészeti társaságok kiemelkedő szerepe a szociális- és közjóléti szolgáltatásnyújtásban is megmutatkozott. A pénzügyi ráfordítások tekintetében a szolgáltatások megvalósítása egyrészt tulajdonosi, nemzeti és uniós források segítségével történt. A támogatás felhasználások tekintetében az uniós ráfordítás növekedett leginkább, amíg a nemzeti források tekintetében 2010-től inkább stagnálás figyelhető meg a tulajdonosi hozzájárulások hektikussága mellett (4. ábra).

4. ábra. Az állami erdőgazdaságok közjóléti, és szociális célokra felhasznált ráfordításainak alakulása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

Az Erdőprogram elmúlt időszaka alatt a tulajdonosi-, nemzeti- és uniós forrásokból évente átlagosan 236,2 MFt, 249,8 MFt és 361,5 MFt került felhasználásra. Az egyes forrástípusok által biztosított összegek között nem volt statisztikailag kimutatható különbség, amely azt is mutatja, hogy az erdőgazdaságok közjóléti célokra történő beruházásai a vagyonkezelésükben lévő erdőkben kiegyensúlyozott volt a tárgyalt időszak alatt. Megállapítható továbbá, hogy a magyar erdőterület a becsült látogatottsági adatok alapján (csak Budapest környékén évente 20 millió látogatói nap) Magyarország leglátogatottabb turisztikai attrakciói közé tartozik. Mindezek alapján, az erdőgazdaságok közjóléti szolgáltatásaival kapcsolatos további feladatokhoz az elkövetkezendő programciklus során is javasolt forrásokat biztosítani. Ennek kapcsán ugyanakkor a közjóléti fejlesztések fenntartására fordítható források kérdésével is foglalkozni szükséges.

A közjóléti hasznosítású erdőkben található műszaki létesítmények felépítésén és üzemeltetésén kívül az erdőnevelést és felújítást is a közjóléti céloknak alárendelve, természetközeli módszerekkel végezték az erdőgazdálkodók.

Az eddig elért eredmények alapján *az állami erdőgazdálkodás fejlesztése* stratégiai pont megtartása a következő, új programtervezés során is javasolt.

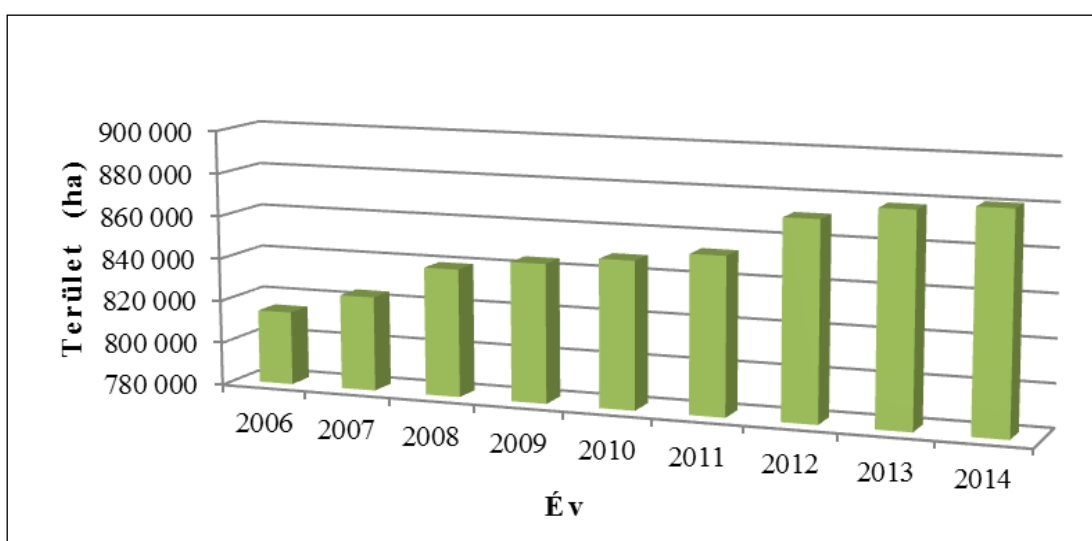
3.2. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„Sürgető feladat a jelenleg nem művelt területen is az erdőgazdálkodás beindítása. Ez elősegíti többek között e területek gazdasági életbe való bevonását, a közcélú feladatokban történő részvételét, a tartamosság biztosítását az ország összes erdeiben.”

Eredmények:

Az ország összes erdőtervezett területének jelenleg 42,8%-a, közel 881 ezer hektár erdő van magántulajdonban. A magántulajdonú erdők területe a NEP ciklus során erős emelkedést mutatott (5. ábra). Ennek a területnek közel ötödén, azaz összesen 168 ezer hektáron jelenleg nincs az erdészeti hatóság által nyilvántartott erdőgazdálkodó.

5. ábra. A magánerdő területének alakulása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A 2007 és 2013 közötti időszakban összesen tíz erdőgazdálkodást segítő jogcím jelent meg, amelyek a következők: erdő-környezetvédelmi intézkedések-, erdőszerkezet átalakítás-, agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozása-, erdészeti potenciál helyreállítása-, erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzése (tűzpászták, víznyerőhely kialakítása)-, fiatal erdők állománynevelése-, közjóléti létesítmények kialakítása, erdőtelepítés, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás, erdészeti gépbszerzés. A felsorolt támogatási formák közül különösen az utóbbi két jogcím volt népszerű az erdőgazdálkodók körében. Az egyes jogcímekhez kifizetett támogatási összegeket az 1. számú melléklet táblázatai tartalmazzák.

Az erőteljes növekedés elsősorban a többféle jogcímen igénybe vehető erdőtelepítési támogatásoknak köszönhető. A támogatási intézkedéseknek köszönhetően, a magán-erdőgazdálkodók által kezelt erdőterület átlagosan 8297,62 hektárral növekedett évente.

A magántulajdonú erdőkben folyó gazdálkodás színvonala változó. A mintegy 38 ezer erdőgazdálkodó jellemzően kisüzemi területeken gazdálkodik (kb. 19 hektáros az átlagos üzemméret). Az elaprózott birtokszerkezetet, valamint az erdőkben a gazdálkodási feladatok szakaszos volta miatt ez az arány várhatóan a jövőben is csak lassan fog csökkenni. Jelenleg a gazdálkodók közül számos magas, míg a többség inkább közepes szakmai színvonalon gazdálkodik.

Összességében a magánerdőkben történő gazdálkodást összességében nagyfokú előrelépés és fejlődés jellemezte az elmúlt tíz évben. Figyelembe véve, hogy 2050-re az ország 27%-os erdősültség elérése a cél, a magán-erdőgazdálkodók további támogatása a továbbiakban is kívánatos a nagyobb arányú erdőtelepítések végrehajtásához.

Annak érdekében, hogy az erdők, és az erdőgazdálkodás multi-funkcionális fejlesztése folyamatos legyen, a *Magyarország Vidékfejlesztési Program 2014-2020* összes erdészeti intézkedése kidolgozásra került.

Az eddig elért eredmények alapján a *magán-erdőgazdálkodás fejlesztése* stratégiai pont megtartása a következő programciklusban is javasolt.

3.3. Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„Az agrárátalakulás során felszabaduló területek erdősítése kiemelt szerepet játszik a klímaváltozás hatásai elleni küzdelemben, növeli a nemzeti erdővagyon, munkalehetőséget teremt, és folyamatos foglalkoztatást biztosít. Az erdőtelepítés folytatódik, és a Nemzeti Erdőtelepítési Program hosszútávú célként, mintegy 35-50 év során az ország erdősültségének jelenleg optimálisnak tartott 27%-ra történő növelését tűzte ki célul, amely további 680 000 hektár új erdő telepítését jelenti. Az erdő szerkezet-átalakítása (nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő őshonos faállományokra, a sarj eredetű erdők mag eredetűvé alakítása) során a biodiverzitást növeljük, mind a fajok, mind az erdőállományok szerkezete tekintetében és az ökológiai szempontból kívánatos, folyamatos erdőborítás biztosításához kerülünk közelebb.”

Eredmények:

Magyarországon az erdőterület évről évre nő, ezáltal az összes favagyon is folyamatosan gyarapszik. A hazai erdők élőfa készletének anyagi értéke óvatos becsléssel is meghaladja az 1000 milliárd forintot. A hazai megújuló energiatermelésben évek óta tartóan meghatározó szerepet játszik a fa alapú biomassa. A zöldáram-termelésnek több mint felét, a fűtésszektorban felhasznált bioenergia több mint 60 %-át a magyar erdőkből kikerült faanyag adja. Ezzel együtt a magyar erdők a Kiotói Jegyzőkönyv számára 2008 óta készített üvegházgáz-leltárak szerint évente mintegy 3 millió tonna szén-dioxidot (CO₂) kötnek meg összesen.

Az erdők éves növedéke kb. 13 millió köbméter faanyag. Az éves kitermelések mértéke kb. 7 millió köbméter faanyag, és ez a 80-as évek nagy kitermelései idején sem haladta meg a 8,5 millió köbmétert. A NEP elmúlt tíz éves ciklusában az új erdőtelepítések mennyisége 2007 óta folyamatosan csökkent. A telepítési kedv csökkenése a SAPS támogatás emelkedésének és a terményárak növekedésének is betudható – nem volt „versenyképes” a támogatás, illetve az őshonos fajok felé nem volt kimutatható elmozdulás.

A 2012. évi 4,5 ezer hektár új erdő telepítésével szemben **2013-ben mindössze 2,5 ezer hektár első kivételű erdőtelepítésre került sor.** Az erdőtelepítések nagyobb részét őshonos fafajokkal (59,7%), továbbá akáccal (32,4%) és nemes nyár fajtákkal (7,7%) valósultak meg, amíg a fenyőállományok telepítése a ciklus utolsó éveiben gyakorlatilag megszűnt.

Az erdőtelepítések a rendszerváltás óta nagyrészt magántulajdonban lévő területeken valósulnak meg. Az erdőtelepítések tulajdonosok szerinti alakulását a beszámoló 2. számú melléklete tartalmazza.

A kimutatás alapján elmondható, hogy az állami szektorban az erdőtelepítés jellemzően csökkenő tendenciát követett az elmúlt időszakban, amíg az erdőfelújítás tekintetében az egyéb erdőgazdálkodók által a felújított területek növekedése figyelhető meg.

Az állami erdészeti társaságok közfoglalkoztatási programja keretében a 2013. év volt figyelemre méltó. A 22 társaság 7900 fő közfoglalkoztatott részére biztosított munkát március – szeptember hónapokban. A magánerdő-gazdálkodás 2011-ben kapcsolódott be a közfoglalkoztatásba, és 2014-ben már több mint 1600 fő közfoglalkoztatott dolgozott a magyar magánerdőkben. A program keretében tervezett munkák: turistautak és tanösvények, erdészeti feltáró utak, közjóléti eszközök karbantartása; fiatal erdőállományok ápolási és tisztítási feladatai; kommunális hulladék gyűjtése és elszállítása; parlagfű és más gyomnövények irtása.

Az említett eredmények alapján látható, hogy a közfoglalkoztatás erdőgazdálkodásban betöltött szerepe rendkívül hangsúlyos, ezért az ebben rejlő lehetőségek kihasználása a továbbiakban is indokolt. A *vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás* stratégiai pont megtartása tehát a következő tervezési ciklusban is szükséges. A támogatások igénybevételét is figyelembe véve, különösen az erdőszerkezet-átalakítási programmal, illetve az iparifa-ültetvények növelésével lehetne komolyabb sikereket elérni.

3.4. Természetvédelem az erdőkben

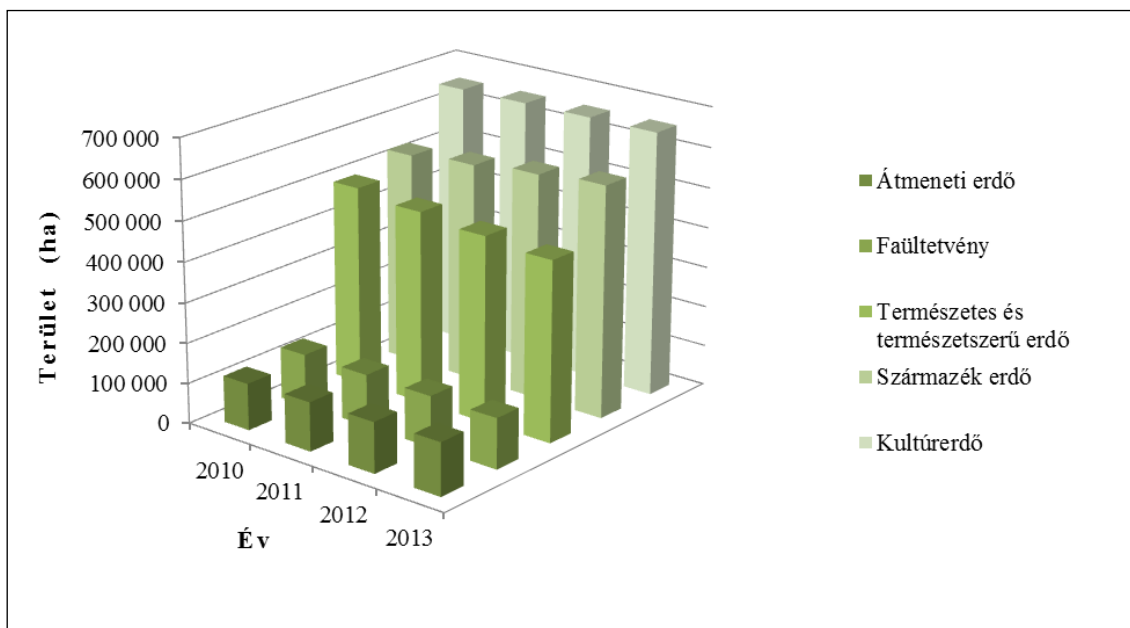
A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„A természeti értékek és területek védelmét, az erdők biológiai sokféleségének megőrzését nem lehet kizárólag védetté nyilvánított objektumokra (pl. fajokra, élőhelyekre, területekre) korlátozni, hanem az összes erdei ökoszisztéma természetközeli erdőgazdálkodási módszerekkel történő általános védelmét, kezelését kell megvalósítani.”

Eredmények:

Az erdőgazdálkodó társaságok szakmai feladataik során egyre nagyobb területeket vontak be a természetközeli erdőgazdálkodásba. Ennek eredményeként a NEP ciklus alatt növekedett a természetes felújítások részaránya, a hagyásfa-csoportok, ökológiai zöldfolyosók visszahagyása a természetvédelmi szempontból jelentős élőhelyeken. A védett állatok élőhelyeinek környezetében számos helyen védőzónák visszahagyása történt meg. Az erdészeti munkák során az erdészeti hatóság főleg időbeli és térbeli korlátozásokat, illetve különleges fahasználati technológiákat írt elő a védett növény- és állatfajok, valamint, az erdőtalaj és a faállományok védelme érdekében. Az inváziós fafajok (pl. zöldjuhar, amerikai kőris) visszaszorítását elsősorban a szerkezetátalakítás segítette elő, amelynek során azok őshonos fafajokkal történő állománycseréje történt meg.

Az erdőtörvény az erdőket hat természetességi kategória (természetes, természetszerű, származék, átmeneti, kultúrerdő, faültetvény) szerint különbözteti meg. Az ökológiailag magasabb szintű, diverzebb életközösségeknek főleg az első kettő, illetve a származék erdőtípusok adnak otthont. Az erdők természetességének területi arányváltozását a 6. ábra mutatja be.

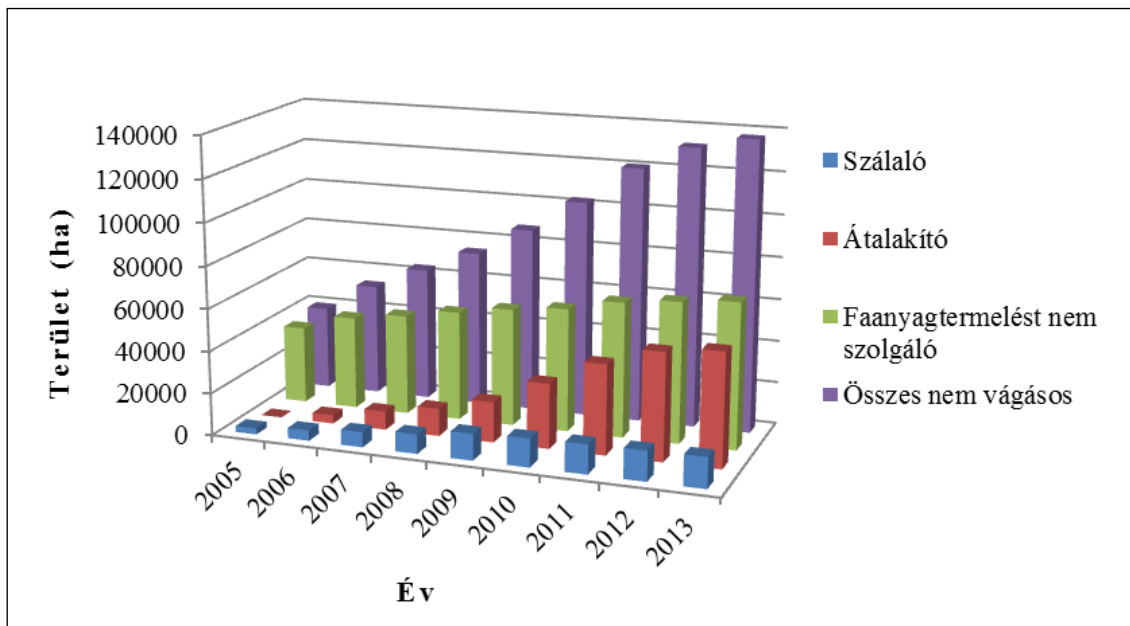
6. ábra. Az erdők természetességi típusok szerinti területi arányváltozása (a grafikontérben növekvő sorrendben) a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A természetes és a természetszerű erdők területében a 2010. évi adatokhoz képest némi csökkenés érzékelhető, amelynek fő oka nem az erdők állapotának romlása, hanem az új erdőtörvény hatálybalépését követően, az Országos Erdőállomány Adattáron átvezetett besoroló algoritmus által létrehozott állapot pontosítása, amely elsősorban a körzeti erdőtervezés (terepi felvételek) ütemével kerül végrehajtásra. A természetközeli erdőgazdálkodás egyik meghatározó alapja a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló, illetve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódokban történő erdőkezelés. A kérdéses területadatok a vágásos üzemmódban kezelt erdők területével is összehasonlításra kerültek (2. táblázat).

2. táblázat. A természetközeli erdőgazdálkodást szolgáló üzemmódokban kezelt erdőterületek alakulása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során az Országos Erdőállomány Adattár (OEA) adatai alapján (*forrás: NÉBIH Erdészeti Igazgatósága*).

Év	Vágásos	Szálaló	Faanyagtermelést nem szolgáló	Átalakító	Összesen nem vágásos
üzemmódban kezelt erdő (hektár)					
2006	1813684	2901	36598	0	39499
2007	1816336	4956	44034	4024	53014
2008	1827320	7220	47546	8780	63546
2009	1829339	9219	51762	13040	74021
2010	1825535	12576	55614	19193	87383
2011	1819458	13515	58367	30768	102650
2012	1807276	13937	63914	42576	120427
2013	1801825	14219	66619	50942	131779
2014	1800843	14439	69060	53797	137296

A táblázat számadatai alapján elkészített grafikonról leolvasható trend szerint megállapítható, hogy az elmúlt NEP ciklus alatti időszakban a három meghatározó üzemmódban kezelt erdők területe folyamatosan növekedett (7. ábra).

7. ábra. A folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló, illetve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódokban kezelt erdőterületek változása (a grafikontérben növekvő sorrendben) a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A természet közeli erdőállapot kialakításának elősegítéséhez nagymértékben hozzájárult az EMVA-ból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 124/2009. (IX. 24.) FVM rendeletben szabályozott támogatási forma is. Az intézkedés elősegítette a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló erdőgazdasági gyakorlatot, a genetikai sokféleség megőrzését, valamint hozzájárult a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban, Göteborgban tett kötelezettségvállalás teljesítéséhez, az úgynevezett Víz Keretirányelv célkitűzéseinek és a Kyotói Jegyzőkönyvben meghatározott, az éghajlatváltozás enyhítésével kapcsolatos célok megvalósításához is. Mindezeket figyelembe véve, a jövőben az intézkedés hatékonyságának növelése javasolt.

Az elmúlt tíz éves időszak egyik legfontosabb eredménye, hogy az erdőállományok természetességét az Országos Erdőállomány Adattárban 2010-től az erdészeti hatóság nyilvántartja. Ez egyrészt a természetközeli erdőtervezésben, másrészt a különféle természetvédelmi és Natura 2000 hatásvizsgálatokhoz, de egy terület általános természetességének általános leírását is nagyban elősegíti. Az egyes leírások ún. tematikus térképekkel is kiegészülnek, amelyek az erdészeti és a természetvédelmi szakember eligazodását segíti.

A természetvédelmi elsődleges rendeltetésű erdők alapvetően két altípusba sorolhatóak: a fokozottan védett természeti területen fekvő erdők 72 828 hektárt, amíg a védett természeti területen lévő erdők 381 536 hektárt foglalnak el hazánkban. Ezek az ország teljes erdőterületéhez képest 3,7%, illetve 19,6%-ot jelent. Az Erdőprogram végére összesen 456 364 hektár erdő található természetvédelmi területen. Ennek túlnyomó többsége, 412 771 hektár védett és fokozottan védett Natura 2000 erdőterület.

Ezen felül további 420 587 hektár a nem védett Natura 2000 erdőterület. **A ciklus végére így összesen 833 358 hektáron található Natura 2000 erdő, amely az ország teljes erdősültségéhez képest 42,8%.**

Az erdők természetvédelme szempontjából a Natura 2000 hálózatba tartozó erdők különös helyet foglalnak el. Natura 2000 területtípusonként a **madárvédelmi területen fekvő erdők 498 789 hektárt**, amíg a **természetmegőrzési területbe tartozó erdők területe 682 606 hektárt** tesz ki – egyes erdőterületek mindkét területtípusba tartoznak.

Az Erdőprogram elmúlt ciklusában a Natura 2000 előírásainak megfelelő erdőgazdálkodás kialakítására különös hangsúly került, köszönhetően a 2008-ban a *sajóladai*-, majd később a *girincsi*-, és a *csaholc-garbolci* erdők kapcsán az EU Bizottság által indított kötelezettségzegési eljárásoknak. A felsorolt eljárásokat a Bizottság 2012-ben következmények nélkül lezárta. Ennek egyik alapfeltétele a Natura 2000 hálózat alapját képező 2009/147/EK madárvédelmi- és a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelv végrehajtásával összefüggő elvárások teljesülése volt, amelyet a Bizottság az ún. kiegyenlítő intézkedések (pl. az irányelveknek megfelelő új Natura 2000 hatásbecslési eljárásrend kialakítása és átültetése a hazai jogrendbe, az illegális fakitermelések megakadályozása, erdők őrzése, sorompók kihelyezése) keretében várt el hazánktól.

2012-ben, a Természetmegőrzési Főosztállyal elvégzett közös, átfogó munka eredményeként, a Natura 2000 hatásbecslések egységes keretek között történő megvalósítása érdekében elkészült „*A körzeti erdőterv Natura 2000 hatásbecslési dokumentáció elővizsgálati szakaszának elkészítéséről*” szülő Útmutató. Ennek alapján az erdőtervek Natura 2000 szempontú vizsgálatát egy egységesített szempontrendszer alapján hajtja végre az erdészeti hatóság. Az eljárás részeként a Natura 2000 elővizsgálatot az ország teljes, tervezés alá vont erdőterületeire az erdészeti igazgatóságok hatékonyan alkalmazzák, vagyis erdőtervezésekor minden esetben elvégzik a Natura 2000 elővizsgálatot a jelentős hatás kizárására. Az eljárással megfelelünk az irányelvben támasztott elvárásoknak. A természeti értékek és területek védelmét, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésének megalapozását - mint kiemelkedő NEP cél-, a nemzeti park igazgatóságok kezelésében lévő biotikai adatok, mint a körzeti erdőtervek Natura 2000 szempontú vizsgálatához szükséges információk is szolgálják. A Natura 2000 hatásvizsgálatok tekintetében elmondható, hogy az eddigi vizsgálatokon átesett körzeti erdőtervek megfelelnek az élőhelyvédelmi irányelvben foglalt uniós követelményeknek. A körzeti erdőtervek Natura 2000 szempontú vizsgálatát az ütemtervnek megfelelően, illetve a tervezési rendeletben foglalt keretszabályok szerint végzi az erdészeti hatóság.

Az elmúlt időszakban szintén nagy hangsúly került az Erdőrezervátum Program végrehajtására is. Ennek keretében hatályba lépett a 19/2013. (VIII. 30.) VM utasítás, amely alapján létrejött a Magyar Erdőrezervátum Koordinációs Munkacsoportot. A Munkacsoport az erdőrezervátum hálózat fenntartásával, működésével kapcsolatos véleményezői, kutatói és független szakmai tanácsadó testületként működik. Az ország teljes erdőterületének jelenleg 0,63 %-a, összesen 13 000 hektár erdőrezervátum tartozik a hálózatba.

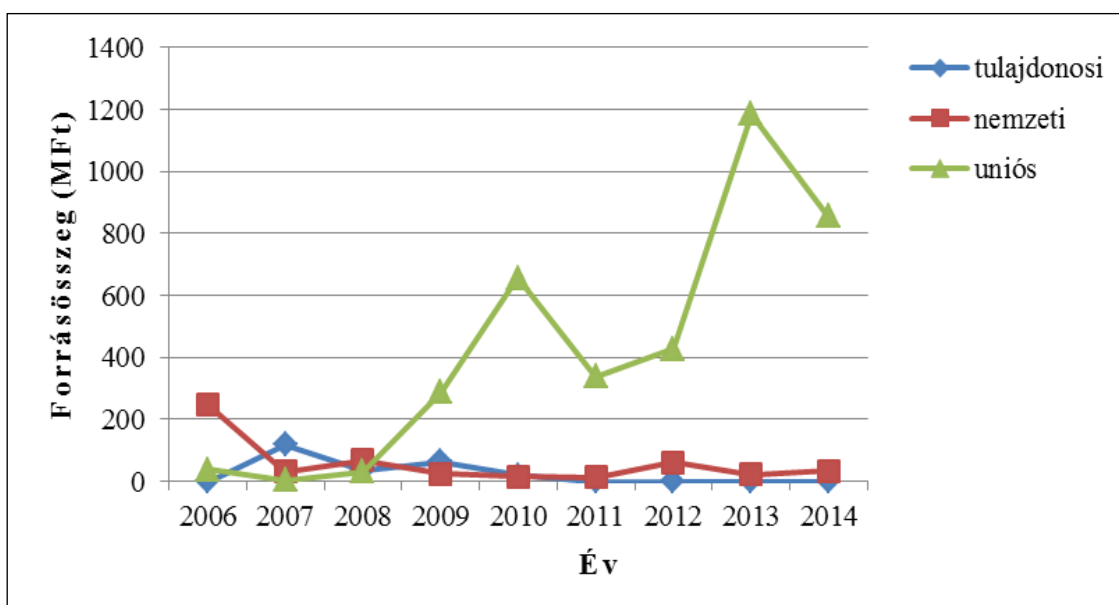
Természetvédelmi célú erdőkezelés

Az eddigiekből látható, hogy az Erdőprogram számos témában segítette elő az erdők biológiai sokféleségének megőrzését.

Szakmai vonalon természetvédelmi célú erdőkezelés

- a természetes felújítások, illetve a mageredetű állományok természetes felújítási részarányának növelése,
- a hagyásfa-csoportok, ökológiai zöldfolyosók visszahagyása,
- védőzónák visszahagyása védett állatok élőhelyeinek környezetében,
- időbeli és térbeli korlátozások betartása védett növény és állatfajok védelme érdekében,
- különleges fahasználati technológiák, munkaszervezés alkalmazása,
- az inváziós fajok visszaszorítása és őshonos fafajokkal történő állománycserék, valamint
- a többszintes erdők kialakítása

által jelenik meg. Ezek egyrészt a korábbiakban már bemutatott jogszabályi előírásokkal, illetve a rendelkezésre álló tulajdonosi, nemzeti és uniós támogatási források segítségével valósulhattak meg (8. ábra).

8. ábra. Az állami erdészeti társaságok természetvédelmi célú erdőkezelési feladatok végrehajtásához szükséges ráfordításainak alakulása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

A társaságok természetvédelmi erdőkezelése szakmailag összességében igen jónak mondható, de a fentebb említett feladatokat számos esetben inkább folyamatos munkavégzést jelentenek. Ehhez hasonló adatok a magánerdő gazdálkodás tekintetében nem állnak rendelkezésre.

Az eddig elért eredmények alapján a természetvédelem az erdőkben stratégiai pont megtartása a megújuló programtervezési ciklusban is javasolt.

A NEP elmúlt időszaka alatt tulajdonosi-, nemzeti- és uniós forrásokból **átlagosan 26,2 MFt, 57,3 MFt és 424,9 MFt került felhasználásra**. Az egyes forrástípusok által biztosított összegeknél a tulajdonosi és az uniós, valamint a nemzeti és uniós felhasználások között szignifikáns különbség is mutatkozott. Ennek alapján az uniós forrásfelhasználás a tulajdonosi hozzájárulásnál 398,6 MFt-tal, amíg a nemzetinél 367,6 MFt-tal volt több átlagosan.

3.5. Modern erdővédelem

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

Az új szemléletű erdővédelem elsősorban a károk megelőzését, a természetes folyamatok nagyobb mértékű érvényesülését, az erdők önszabályzó képességének fokozását állítja középpontba. Az így kialakuló természet-közeli erdők jobban szolgálják az erdők többcélú funkcióit. Az erdőkben kialakuló folyamatok, kárláncolatok feltárása érdekében célirányos kutatási programok beindítása és erdővédelmi célú monitoring rendszerek működtetése szükséges. A károk elhárításának és felszámolásának támogatása szintén ide tartozik.

Eredmények:

Az erdővédelem egyik kiemelten fontos eleme az erdő állapotának rendszeres megfigyelése (monitoringja) a változások, a károsítók és a károk időben történő jelzése. A hazai Erdővédelmi Mérő- és Megfigyelő Rendszer (EMMRE) emellett a változások kiváltó okainak megfigyelésére is kiterjedő, komplex rendszer. Uniós támogatással a NEP első éveiben jelentős szakmai fejlesztést sikerült megvalósítani, melynek keretében az intenzív monitoring területekre meteorológiai mérőműszereket és adatrögzítőket, az erdőleltár jellegű állapotfelvételekhez (fanövedék mérés – egyesített erdészeti monitoring) európai szinten is a legkorszerűbb terepi adatrögzítő és mérő eszközöket sikerült beszerezni. Az új eszközparkhoz az adatgyűjtést és adatfeldolgozást támogató, speciális programok is beszerzésre kerültek, melyekhez a hazai viszonyokhoz igazodó alkalmazásokat már a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság szakemberei készítették el. További előnye a rendszernek, hogy a mérőállomások és a kapcsolódó programrendszer rugalmasságának köszönhetően az erdészeti adatgyűjtés számos területen használható, a kutatók és erdőgazdálkodók is egyre szélesebb körben alkalmazzák a mérőállomásokat és a rugalmas programokat. **A rendszer fejlesztéséhez az EU 1 330 000 EUR, nemzeti forrás 305 000 EUR támogatást biztosított.**

A klímaváltozás erdőkre gyakorolt hatásainak felmérését célozza az EMMRE keretében elindított éghajlatváltozás monitoring, melynek koncepciója 2011-ben készült el. A koncepció alapján megkezdődött a korábbi kutatási és monitoring adatok célirányos elemzése, Zala megyében, bükkös állományokban kijelölésre kerültek az első mintaterületek. 2015-től megkezdődik az éghajlat változás erdőkre gyakorolt hatásának távérzékelésen alapuló értékelési/monitoring rendszerének kidolgozása. Átalakult az erdőgazdálkodók adatszolgáltatásán alapuló Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer (OENyR). Az adatgyűjtés 2012-től lefedi a hazai erdők teljes területét. Az erdészeti szakszemélyzet kötelezettsége az erdészeti hatóságnak évente négy alkalommal megküldendő adatszolgáltatás. Külön bejelentő lap áll rendelkezésre az erdőkárokkal kapcsolatos további hatósági eljárások megalapozását biztosító kárbejelentésre.

Az új rendszer növelte a kárbejelentések pontosságát, az erdőkárok alakulásának nyomon követhetőségét, biztosítja azok területi azonosítását, segíti az esetlegesen szükségessé váló védekezést és a károsodott területek helyreállítását.

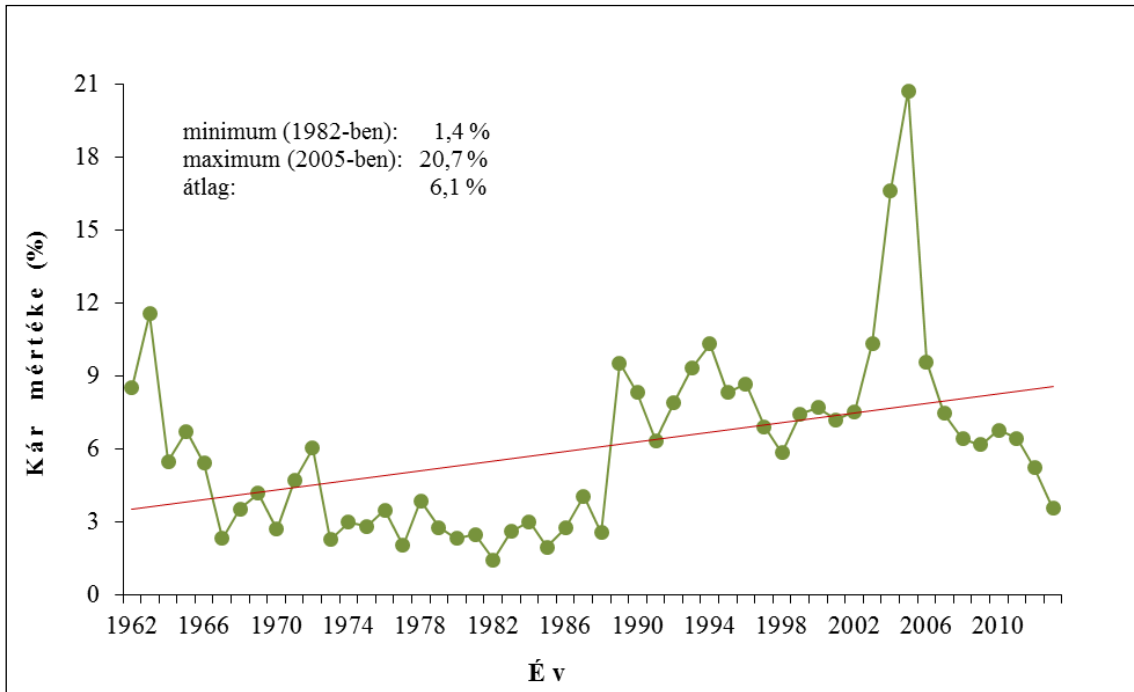
Külön alrendszer biztosítja a zárlati károsítókkal kapcsolatos, eseti bejelentéseknek a jogszabályok szerinti, azonnali kezelését. Továbbra is a NAIK Erdészeti Tudományos Intézet szakemberei végzik az adatok értékelését és az erdészeti fénycsapdák adatait is összesítő prognózis füzetek összeállítását.

Az (EMMRE) egyik fontos eleme az Erdővédelmi Hálózat (EVH). A 16×16 km-es mintavételi hálózat rácspontjaiban kijelölt erdőállományokban végzett egészségi állapotra vonatkozó felvételezés célja, hogy felmérjük, és folyamatosan nyomon kövessük az erdőkben zajló változásokat. A NEP időszakában a magyar erdők egészségi állapota az Európában elfogadott felvételi rendszer minősítése (levélvesztés) alapján összességében jó, a vizsgált fák közel 80 %-a pedig kedvező állapotú. A kedvezőtlen korona állapotú fák aránya 17-22 % között változott az időszakban, ami európai összehasonlításban is mérsékelt értéknek tekinthető, a magasabb értékek jellemzően a szárazabb évekhez köthetők. A lombzat állapota az éves ingadozások mellett nem mutat tendenciózus változást.

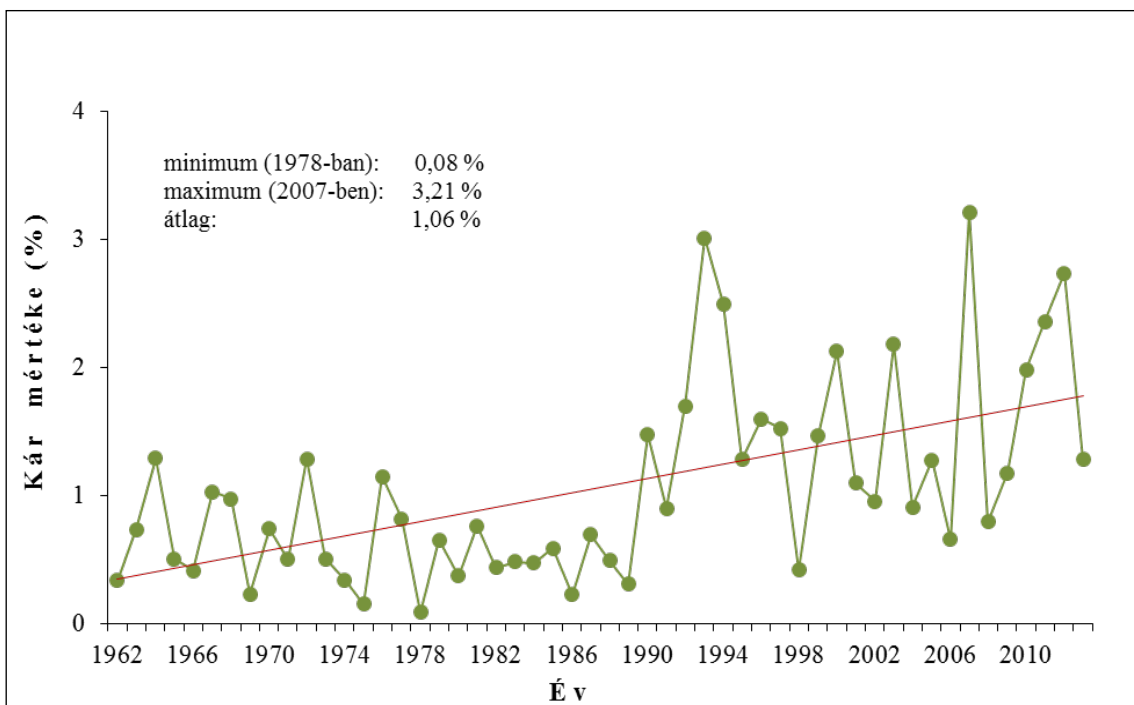
Miközben az EVH hálózat mintapontjain a lombzat nem mutatott jelentős állapot romlást, az elmúlt tíz évben jelentős regionális/lokális erdőkárok is voltak, melyek általában összekapcsolhatók a melegebb, aszályosabb és több szélsőséget hozó időjárással. Ki kell emelni a NEP induló éve előtt, 2005-ben, a gyapjaslepke (*Lymantria dispar*) minden korábbi károsítást többszörösen meghaladó, közel 300 000 hektárt érintő, jelentős növedék kiesést okozó károsítását, valamint a fenyő- és cserpusztulást, a szél, vizes hó, zúzmara és legutóbb az ónos eső okozta, százezer köbméteres nagyságrendű egészségügyi termeléseket okozó károkat. Az erdőkben bekövetkezett károkat az erdőgazdálkodók külön-külön és egymást segítve próbálták meg mérsékelni, illetve helyreállítani.

Tekintettel arra, hogy az EMMRE hosszútávú, egészen 1962-ig visszanyúló monitoring adatokkal rendelkezik, az egyes erdőkárok elemzéséhez, ezáltal finomabb trendek bemutatásához, célszerű volt a NEP időszakát megelőző számadatokat is bevonni.

Az EMMRE összesített adatai alapján a NEP időszakában a károsodott erdők aránya a korábbi időszakhoz képest – a gyapjaslepke gradáció miatt – némileg magasabb volt, de az időszakon belül javuló tendenciát mutatott, azaz csökkent (9. ábra). Kedvezőtlenebb az időjárás hatásaival is összefüggésbe hozható abiotikus károk alakulása, amelyek 1990-től egyre nagyobb területet érintenek (10. ábra).

9. ábra. Az éves összesített erdőkárok mértéke az OENyR adatai alapján.

10. ábra. Az éves összesített abiotikus erdőkárok mértéke az OENyR adatai alapján.

Az erdők egészségének megőrzése az erdészek belügyéből fokozatosan közügyé válik. Erdeink egészségi állapotának megőrzésében egyre nagyobb szerepet kapott az elmúlt tíz évben a megelőzés, melynek egyik fontos eszköze a természet közeli erdőgazdálkodási módszerek előtérbe kerülése, a termőhelynek megfelelő fafajok, a helyi szaporító anyag, az elegyesség, differenciáltabb állomány és korszerkezet alkalmazása.

A károsítók elleni vegyszeres védekezésre csak a legszükségesebb esetben kerül sor. Előtérbe került az ökoszisztémák védekező, regeneráló képességének jobb kihasználása. A nagyobb területen bekövetkezett fapusztulások felszámolása, az erdők felújítása és helyreállítása az erdőgazdálkodók és az érintett hatóságok által kidolgozott és elfogadott terv a civil szervezetek bevonásával és együttműködésével valósul meg.

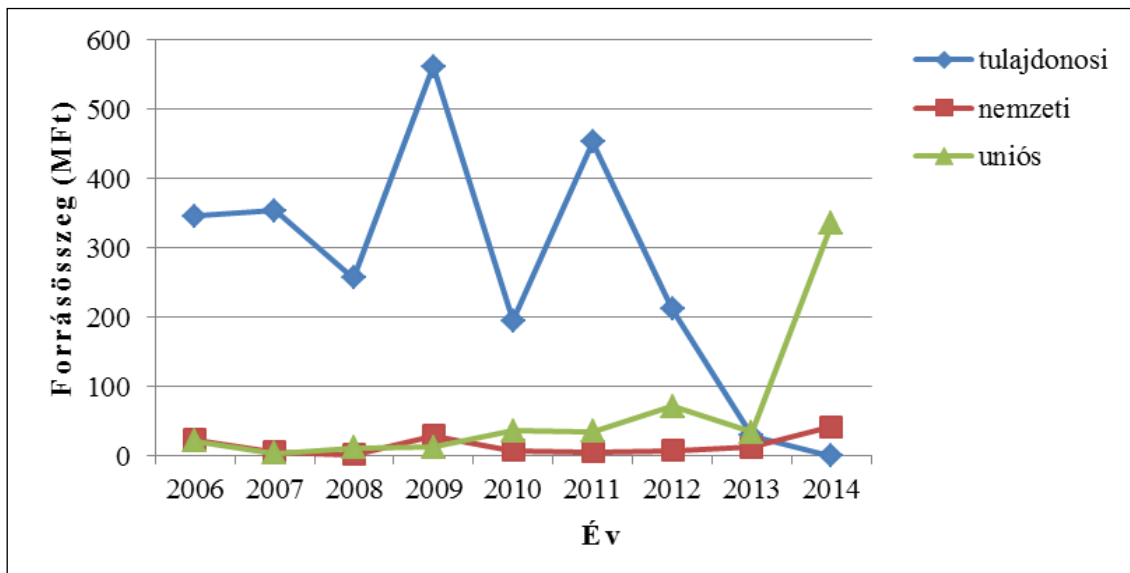
Az EMMRE rendszerben végzett adatgyűjtések, vizsgálatok eredményeként pontos képet alkothatunk a különféle megbetegedések, károsodások, megjelenéséről, intenzitásáról és térbeli elhelyezkedéséről, valamint ezek változásairól az erdők állapotáról. E mellett az egyre szélesebb körű vizsgálatok lehetővé teszik a bekövetkezett változások ok-okozati összefüggéseinek feltárását, továbbá széles adatbázist jelentenek a kapcsolódó tudományágak számára.

Erdeink egészségi állapotáról szóló bővebb információ és részletes jelentések a https://www.nebih.gov.hu/szakterulet/szakterulet/erdeszeti_igazgatosag/erdeszeti_szakterulet/monitoring/evesjelentések és a <http://erti.hu/hu/publikaciok> linkről letölthető.

Természeti károk kezelése az állami erdőkben

Az állami erdészeti társaságokat ért természeti károk közül a leggyakoribbak az ár- és belvíz, valamint az aszálykárok voltak, de évről-évre jelentkeztek az erdőállományokban a viharkárok, tűzkárok, a hó okozta töréskárok, illetve a biotikus károk (pajor, gyapjas lepke, szú, és egyéb másodlagos károsítók) is.

A természeti károk helyreállítását az erdészeti társaságok szintén tulajdonosi, nemzeti és uniós források segítségével finanszírozták és illetve végezték el. A ráfordítások évenkénti alakulását a 11. ábra mutatja be.

11. ábra. Az állami erdőgazdaságok természeti károk helyreállítása és/vagy felszámolásához szükséges ráfordításainak alakulása a Nemzeti Erdőprogram végrehajtása során.

Az grafikonról leolvasható, hogy a károk enyhítéséhez szükséges tulajdonosi hozzájárulások a 2011. évtől meredeken csökkent, az uniós jellegű forrásfelhasználás a 2013. évtől erőteljes növekedésnek indult.

Az Erdőprogram elmúlt időszaka alatt a tulajdonosi-, nemzeti- és uniós forrásokból **átlagosan 267,6 MFt, 14,9 MFt és 62,3 MFt került felhasználásra**. Az egyes forrástípusok által biztosított összegeknél a tulajdonosi és a nemzeti felhasználások között jelentkezett szignifikáns különbség. Ennek alapján átlagosan 252,7 MFt-tal került több pénz felhasználásra az MFB Zrt. által az uniós típusú ráfordításhoz képest.

A részletesen felsorolt eredmények alapján tehát elmondható, hogy *a modern erdővédelem* továbbra is fontos stratégiai célelem, ezért feltüntetése az új programtervben is javasolt.

3.6. A fenntartható vadgazdálkodás

Az alprogram a vadászható állatfajok élőhely-védelmének, valamint a kiemelkedő genetikai értékű vadállomány megőrzésének támogatását hivatott szolgálni. Emellett a vadászati-vadgazdálkodási kultúra és ismeretterjesztés támogatása is szerepet kapott.

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„A jövő vadgazdálkodását főleg a természetes populációkra kell alapozni, a zárttéri vadtartás csak kiegészítő szerepet tölthet be az eredményesebb vadásztatás érdekében.”

Eredmények:

A vadászati hatóság fő feladatákként az Országos Vadgazdálkodási Adattárát folyamatosan működtette. Az elmúlt 2006-2013 közötti időszak általános, főbb vadgazdálkodási adatait a 3. számú melléklet mutatja be részletesen.

A NEP ciklus elmúlt tíz évében egyrészt az erdei vadkár nyilvántartására, másrészt az erdei szalonka monitoring program végrehajtására került hangsúly.

Erdei vadkár

A növekvő tendenciát mutató teríték adatok, illetve állománybecslések mellett, országos szinten elmondható, hogy az erdei vadkár átlagosan csökken, azonban vannak kiugró pontok is (3. számú melléklet). Az erdei vadkár mértéke a nevezett időszak között a teljes kiadásokhoz viszonyítva 1,394 %-ról 0,683%-ra csökkent, valamint ebben az időszakban a vadgazdálkodás 5 milliárd forintnyi tiszta nyereséget termelt országosan. Megyei szinteken változatos trend látható, van egyértelműen csökkenést vagy növekedést, illetve folyamatos hullámzást mutató megye. Érdekesség a hirtelen, robbanásszerűen megnövekvő károk egyes megyékben, mint pl. Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok. Ennek alapvető oka a növekvő vadállomány. Ennek ellenére azonban a legnagyobb kár még mindig a tipikusan nagyvadás megyékre jellemző, amint az Somogy, Zala és Nógrád megyében tapasztalható.

Szalonka monitoring

Az öt éven át tartó program célja a szalonka hazánkban átvonuló populációjának vizsgálata, a populáció változásainak figyelemmel kísérése volt, továbbá a monitoring program működtetése, koordináció a kutatóhelyek és az érdekképviselők között. Egyéb prioritás más országok gyakorlatának megismerése céljából konzultáció az EU-s irányelv megalapozottságának Magyarországra történő kiterjesztésével kapcsolatban.

A 2009 őszén indult monitoring program a vadászati érdekképviselő (OMVV), kutatóhelyek, Vadászati Kulturális Egyesület és az FM (korábban: FVM) illetékes főosztálya (korábban: Természeti Erőforrások Főosztálya) konszenzusa alapján jött létre. Magyarország élni kívánt a 79/409 EGK madárvédelmi irányelv 9. cikkely szerinti derogációs jogával, amellyel a hagyományos szalonka vadászat lehetőségét kívánta megtartani.

Mivel ez a vadászati mód az irányelv 7. cikk 4. bekezdésével egyébként is diszharmóniában volt, az EU 2006-ban kötelezettségzegési eljárást indított hazánk ellen. Az eljárás 2009 között sikerrel zárult. Ennek eredményeképpen kezdődött meg az állomány monitorozása és a különböző állományi, valamint biológiai adatok országos begyűjtése.

A program keretében tavaszi és őszi 2x12 hetes megfigyelés és adatgyűjtés történt. Mintegy 400 vadászterület kapcsolódott be a programba, több mint 900 monitoring standdal. Az adatgyűjtés során szinkronszámlálásos módszert alkalmaztak. Az adatok feldolgozását a Szent István Egyetem (SZIE) Vadvilág Megőrzési Intézete végezte, amíg a koordinátori feladatokat a megyei vadászszövetségek látták el.

A monitoring program 2014. év őszén zárult átütő sikerrel, mivel ennek eredményeképpen számos olyan jelentős információ gyűlt össze, amelyből egy tematikus módszert alkalmazva Európában is egyedülálló adatbázis jött létre. Ebből az adathalmazból számos információ leszűrhető a felettünk átvonuló szalonkaállományról és annak térbeli elhelyezkedéséről.

A siker elsősorban a kutatóhelyeknek köszönhető, amelyek óriási mennyiségű adatot dolgoztak fel, ezen kívül – a Szent István Egyetem Vadvilág Megőrzési Intézetének, valamint a Nyugat Magyarországi Egyetem Gerinces Állattani Intézetének – azoknak a vadgazdálkodóknak, akik vállalták azt, hogy éves szinten 2x12 héten keresztül a kiadott megfigyelési pontokon szinkronszámlálást végeznek, továbbá a vadászati érdekképviselőnek, az Országos Magyar Vadászati Védegyletnek, akik vállalták az adatgyűjtés megszervezését és a megfigyelő pontok kijelölését.

A *nagyvadállomány* becsült létszáma stagnált illetve kissé növekedett. A hasznosított nagyvad mennyisége enyhén csökkent, 300 ezer darab alatt maradt. A teríték csökkenése elsősorban a vaddisznó elejtés országos szintű, a 2012. évihez képesti 30 ezres mértékű csökkenéséből adódik. Ez a 2013-as év kedvezőtlen tavaszi időjárásának tulajdonítható. A szarvas és az őz terítékében enyhe növekedés mutatkozik. A nőivarú egyedek célzott apasztása továbbra is szakmai kíváncsi, amelyet a 2014/2015-ös vadgazdálkodási tervekben a vadászati hatóság érvényesíteni kíván.

Az *apróvad állomány* helyzete jórészt változatlan, kedvezőtlen stáusza állandósulni látszik. A mezőgazdasági környezet nyújtotta élőhelyi feltételek továbbra is kifejezetten kedvezőtlenek az apróvad számára. A hasznos apróvadállományt tizedelő nagyszámú szárnyas és szőrmés ragadozófajok egyedei okozta veszteség szintén előnytelenül hat az állomány alakulására.

A leírt eredmények alapján megállapítható, hogy a *fenntartható vadgazdálkodás* stratégiai elem, az erdei vadkár nyilvántartása az erdő és a vad kapcsolata szempontjából nélkülözhetetlen, ezért célfeladatként az elkövetkezendő tervezési ciklusban is kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon. Erre való tekintettel, az új programtervben a vad erdőben okozott kár mértékének számszerűsítésére vonatkozó alprogram feltüntetését is javasoljuk.

3.7. Racionális fahasznosítás

A program keretében a fás szárú energia ültetvények létrehozásának támogatása volt a fő cél. Ennek során a megújítható energiaforrások arányának növelése az energia felhasználásban, valamint a termőföld racionális hasznosításának elősegítése voltak a prioritások.

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„Ökológiai és gazdasági szempontból is alapvető nemzetgazdasági érdekünk az újratehermelhető, környezetbarát faanyag felhasználásának fokozása a nem megújítható nyersanyagok, a fosszilis tüzelőanyagok helyett.”

Eredmények:

A források alapját a fás szárú energia ültetvények létrehozásának támogatásáról rendelkező 72/2007. (VII. 27.) FVM jogcím teremtette meg, amely során 2009-ben összesen 350 hektár területű ültetvény létrehozására került sor összesen 62 236 800 forint támogatási kifizetéssel. 2009-től további 1012 hektár területű ültetvény létrehozása történt meg összesen 144 945 505 forint felhasználásával.

Az elmúlt évek teljesítményét értékelve azonban elmondható, hogy az ágazat gazdaságban történő nagyobb szerepvállalását, erősítését talán ez a célprogram segíthetné elő leginkább. Az eddig elért eredmények alapján úgy tűnik, hogy az alprogram a megfogalmazott fő célok elindítását elősegítette. Javasolható, hogy az új NEP-ben, a lépcsőzetes felhasználásra, illetve a hozzáadott érték növelésére vonatkozó célfeladatok is meghatározásra kerüljenek. A program további „mozgásterét” azonban várhatóan korlátozhatja, hogy a 2014-2020-ig tartó új támogatási időszak alatt az energetikai ültetvényekre külön forráscsomag nem áll a rendelkezésre.

3.8. Az erdészeti igazgatás feladatai

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„Az erdészeti igazgatás munkáját úgy kell fejleszteni, hogy az állami akarat érvényesítése során az adott pillanatban jelentkező társadalmi és szakmai elvárásokat is maximálisan figyelembe vegye.”

Eredmények:

A fenti célkitűzésnek megfelelően elvárás volt, hogy az erdő és a társadalom viszonyának szabályozásával, kiemelten a fenntartható erdőgazdálkodás feltételeinek meghatározásával biztosítani az erdő, mint emberi beavatkozásokkal érintett életközösség és élőhely fennmaradását, védelmét, gyarapodását. Ennek értelmében, az elmúlt NEP ciklus alatt az erdészeti igazgatás egyik fő eseménye a 2009. évben hatályba lépett új, **az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény** (Evt.), illetve a törvény **végrehajtásáról szóló 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet** volt.

Az új erdőtörvényre alapozottan, az egységes jogalkalmazás érdekében további részletszabályok kidolgozására is sor került a törvény felhatalmazó rendelkezései alapján.

A fenntartható erdőgazdálkodás alapját az erdőgazdálkodás tervszerűsége és engedélyezési rendszere biztosítja. Mindezek figyelembe vételével kidolgozásra került **az erdőtervrendelet előkészítésének, és a körzeti erdőterv készítésének szabályairól szóló 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet**. A jogszabály többek között az erdőtervezési körzetek, az erdőtervezési ütemterv, az erdőtervrendelet előkészítése, a körzeti erdőtervezés általános szabályai és terepi munkái, illetve az erdőgazdálkodás Natura 2000 területekre gyakorolt hatásainak vizsgálata kapcsán fogalmaz meg előírásokat, amelyek a hosszútávú, tervszerű és kiszámítható erdőgazdálkodást garantálják. Az egyes körzetekre vonatkozó tervezési, gazdálkodási alapelvek a megyei kormányhivatalok erdészeti igazgatóságai által biztosított adatok és javaslatok alapján készülnek el, és az erdőterv-rendeletekben kerülnek megállapításra.

Az új erdőtörvény felhatalmazása alapján, szintén új szabályozó elemként lépett hatályba *az erdészeti szakszemélyzet és a jogosult erdészeti szakszemélyzet nyilvántartásba vételének és nyilvántartásból való törlésének, továbbképzésének, szolgálati tevékenységének részletes szabályairól, valamint az erdészeti hatósági és igazgatási feladatokat ellátó személyek szolgálati tevékenységének egyes szabályairól szóló 71/2010. (V. 13.) FVM rendelet* (szakszemélyzeti rendelet), amellyel az Evt. 112. § 17. pontjában foglaltak teljesültek.

Az ENSZ az **Erdők Nemzetközi Évének** meghirdetésével felhívta a figyelmet a világ erdeinek szerepére a természetvédelemben, a szegénység és a klímaváltozás elleni küzdelemben. Rámutatott az erdők védelmének, megőrzésének, illetve megújításának fontosságára. A felhíváshoz Magyarország is csatlakozott, amelynek keretében szakmai- és tudományos konferencia foglalkozott az erdők bemutatásával, közjóléti, gazdasági szerepének ismertetésével. Hazánkban az egy napon át tartó ismeretterjesztő előadás-sorozatnak a *Múzeumok Éjszakáján* (2011. június 24-én) a Magyar Mezőgazdasági Múzeum adott otthont.

Az ENSZ **Erdészeti Fórumának** (UNFF) 9. ülészaka az „*Erdők az emberért, a megélhetésért és a szegénységér visszaszorításáért*” címmel került megrendezésre 2011. január 24 - február 4 között New Yorkban. Az ülésen hazánk elnökségi feladatainak ellátása keretében képviselte az Európai Uniót és sikeresen vezette a tárgyalásokat. A Fórum a Záróhatározat, valamint a fenntartható erdőgazdálkodás szerepével foglalkozó **Miniszeri Közös Nyilatkozat** elfogadásával ért véget. A magyar elnökségi félév feladata volt az Európai Erdőegyezmény tárgyalásainak megnyitásához szükséges konszenzus kialakítása az EU tagállamai között. Az egyezmény szövege eddig csak szakértői szinten került elfogadásra, mégis irányadónak tekinthető az európai erdőgazdálkodás számára, jól összegzi az **Európai Erdők folyamat** eddigi eredményeit. Célja a többcélú és fenntartható erdőgazdálkodás megerősítése, az erdők nyújtotta javak és szolgáltatások hosszú távú biztosítása, az erdők és az erdőgazdálkodás szerepének erősítése a globális kihívások megoldásában. Keretet biztosít a nemzeti tevékenységnek és a nemzetközi együttműködésnek.

Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása az állami feladatként készülő körzeti erdőtervek alapján folytatható többcélú, fenntartható erdőgazdálkodással. A NEP elmúlt ciklusában a 2012. évi-, a 2013. évi- és a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról szóló 85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet, 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet, illetve a 47/2014. (IV.24.) VM rendelet lépett hatályba.

Uniós jellegű feladatok közül kiemelendő a körzeti erdőtervek Natura 2000 szempontoknak való megfeleltetése. A feladat a körzeti erdőtervek irányelv szempontú hatásbecslési eljárásnak való alávetése volt. Az új eljárásrend kidolgozását a Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti, Halászati és Vadgazdálkodási Főosztálya, a Természetmegőrzési Főosztály, illetve a NÉBIH Erdészeti Igazgatósága végezte el. Az erdőtervek Natura 2000 szempontú vizsgálatát egyrészt az illetékes nemzeti park igazgatóságok birtokában lévő és kezelt ún. biotikai adatok, másrészt a jóváhagyott Natura 2000 fenntartási tervekben foglalt természetvédelmi kezelési javaslatok segítik.

Igazgatási szempontból **az arborétumok jegyzékéről szóló 19/2011. (III. 16.) VM rendelet** megalkotása szintén figyelemre méltó volt. A jogszabállyal hazánk arborétumainak egységes, az ingatlan-nyilvántartást lekövető listája készült el. A jegyzék 623 ingatlant tartalmaz, melyek olyan faállománnyal borított földrészletek (összesen 3070,62 hektár), amelyek az erdőtörvény hatálya alól kikerültek, így további erdészeti hatósági felügyeletet nem igényelnek.

Az ágazati igazgatás nemzetközi kapcsolódásait érintően jelentős eseménysorozat volt a **Kárpátok Egyezmény Fenntartható Erdőgazdálkodás Munkacsoportjában (SFM WG) való aktív részvétel.** Az Egyezményt érintő feladatok koordinálását a bécsi székhelyű Titkárságának Végrehajtó Bizottsága (*Implementation Committee under the Carpathian Convention - CCIC*) (ENSZ, UNEP) látja el. Az Egyezmény 7. cikkelye alapján a részes felek (Ukrajna, Románia, Szerbia-Montenegró, Magyarország, Lengyelország, Cseh Köztársaság és Szlovákia) többek között vállalják, hogy a Kárpátok ökorégiója területén a fenntartható erdőgazdálkodásnak megfelelő szakmapolitikát folytatnak. **A Munkacsoport fő feladata az erdészeti jegyzőkönyv (*Protocol on Sustainable Forest Management*) angol nyelvű kidolgozása volt, amely a részes felek 2008-tól 2011-ig tartó folyamatos szakmai együttműködése és konzultációja révén sikeresen megvalósult.**

A Jegyzőkönyv általános célja a Kárpátok területén lévő erdőborítottság megőrzése és fenntartható használata úgy, hogy az a jelen és jövő generációi számára is erőforrást biztosítson. Ennek érdekében a részes felek megfelelő intézkedéseket tesznek azért, hogy biztosítsák a fenntartható erdőgazdálkodást, valamint a Kárpátokra jellemző erdőtársulások, erdőterületek magas szintű védelmét. Ennek keretében különleges figyelem övezi az összefüggő montán és szubmontán bükkösök, és a bennük található erdei nagyragadozók – a farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*), barna medve (*Ursus arctos*) – megőrzésére tett kezdeményezéseket, intézkedéseket. Hazánk – több részes féllel együtt – aláírta a Jegyzőkönyvet (Pozsony, 2011. május 27.), amely a **195/2013. (VI. 12.) Korm. rendelet**tel a hazai jogrendbe is átültetésre került. Ez is hozzájárul a hazai erdőtakaró fenntartásához és bővítéséhez, az erdő gazdasági- és a vidékfejlesztésben játszott szerepének biztosításához, a természetközeli erdők helyreállításának elősegítéséhez.

Ezzel hazánk teljesítette az Egyezményből fakadó kötelezettségét. A Munkacsoportban való aktív részvétel tehát a későbbiekben is kívánatos, amely biztosítja a Titkárság által meghatározott feladatok folyamatos teljesítését.

Az Egyezménnyel kapcsolatos bővebb információk, illetve a Titkárság által közzétett háttérdokumentumok (pl. jegyzőkönyvek, esemény archívumok) a <http://www.carpathianconvention.org> honlapról díjmentesen letölthetők.

A bemutatott eredmények alapján az *erdészeti igazgatás feladatai* stratégiai pont az új programciklus megvalósításához is szükséges, ezért annak megjelenítése az új Nemzeti Erdőstratégiában is javasolt.

3.9. Kutatás, oktatás és termelésfejlesztés

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„A kutatás és oktatás fejlesztése kihat a Program megfelelő tudományos megalapozására és a gyakorlati megvalósítás előfeltétele. A termelésfejlesztésre gyakorolt hatása miatt a kutatás és oktatás kiemelt a programon belül.”

Eredmények:

Elkészült a szerves talajok kiterjedését vizsgáló felmérés, melynek eredményei is beépítésre kerülnek majd a nemzeti jelentésekbe. A Nemzeti Agrár Innovációs Központ keretében működő ERTI elvégezte a több mint 16 hektáros energetikai kísérleti területek hozamméréseit, növényegészségügyi monitoringját, melyek eredményei hozzájárulnak az energetikai célú ültetvények befektetői, kivitelezői számára készülő ajánlati fajtagyűjtemény adatbázisának frissítéséhez.

Az éghajlatváltozás a XXI. század meghatározó tényezője a társadalomban, az ember és a természet kölcsönhatásaiban egyaránt. A szélsőséges időjárási jelenségek világszerte megfigyelhető gyarapodása kockázatokkal, károkkal fenyeget. Magyarország éghajlatváltozással kapcsolatos sérülékenysége – földrajzi elhelyezkedéséből adódóan – európai léptékben is jelentős. Az EU 2020-ra az 1990. évi **üvegházhatású gáz (ÜHG) kibocsátási** szint legalább 20%-os csökkentését célozza meg, melynek eléréséhez Magyarországnak is hozzá kell járulnia. Hazánk évről évre elkészítette az Éghajlatváltozási Keretegyezmény Kiotói Jegyzőkönyve által előírt üvegházhatású gázok kibocsátási leltárát, és azt a kapcsolódó nemzeti jelentéssel együtt benyújtotta a Bizottság számára. A Kiotói Jegyzőkönyv (KJ, 1997) ratifikálásával hazánk elkötelezte magát, hogy 6%-kal csökkenti az ÜHG-gázok kibocsátását a bázisévhez (az 1985-87-es évek átlagához) képest.

A NEP időszakában (2009-ben, 2013-ban és 2014-ben) kiadott kormányrendeletek rendezték az ENSZ Éghajlat Változási Keretegyezmény és annak Kiotói Jegyzőkönyve alapján évente összeállításra kerülő nemzeti jelentés erdőgazdálkodási fejezeteinek elkészítését. Az erdészeti jelentéseket 2009-től a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság és a NAIK Erdészeti Tudományos Intézet állítja össze.

A kettős célt, a klímaváltozás keretegyezmény Kiotói Jegyzőkönyve szerinti jelentéstételi kötelezettség intézmény rendszerhez kötött teljesítését és a magyar erdők által megkötött szénmennyiség bevonását a nemzetközi szén-dioxid kvóta kereskedelemben sikerül teljesíteni. Köszönhetően a tervszerű, fenntartható erdőgazdálkodásnak, az elmúlt tíz évben a hazai erdők évente 3-4 millió tonna szén-dioxid megkötésével járultak hozzá a klímaváltozás ütemének csökkentéséhez.

A Kiotói Jegyzőkönyv második kötelezettségvállalási időszaka 2015-ben kezdődik. A CO₂ kibocsátások és elnyelések számításának szabályai ekkortól módosulnak, az elszámolásban szerepel majd a fatermékekben tárolt szén is. Az előzetes számítások szerint a hazai fűrészipari, lemezipari és papírtermékekben az elmúlt 20 évben évente átlagosan 100 ezer tonna CO₂ megkötése teljesült, a tárolt teljes szénkészlet pedig megközelítőleg 9 millió tonna.

Mivel a leghatékonyabb szénelnyelést az új erdők telepítésével érhetjük el, az új Nemzeti Erdőstratégia során is kiemelt figyelmet kell fordítani az erdőtelepítési kedv megőrzésére és megerősítésére, akár új támogatási lehetőségek bevonásával és kiaknázásával.

Erdészeti tudományos kísérletek és eredményeik

Az ERTI a fatermési és erdőnevelési kísérleti parcellái közül a legértékesebb kísérleti területeken a NEP ciklus alatt főleg a Dunántúl bükk, cser és kocsánytalan tölgy erdőállományaiban közel 50 éve megkezdett adatgyűjtéseit végezte el. A különböző termőhelyű, fafajösszetételű és korú erdőkben elindultak a lékes felújítási kísérletek, amelyekben a vizsgálatok a felújulási és megmaradási képességre irányulnak.

Az ERTI koordinálásával számos kutatási program valósult meg, illetve zajlik folyamatosan, amelyek céljai és főbb eredményei az alábbiak szerint foglalhatók össze.

Energetikai faültetvények és a dendromassza energetikai hasznosítási lehetőségeinek tudományos megalapozása

A kutatás célja a megújítható energiaforrások nagyobb arányú használatának elősegítése. Az energetikai célú faültetvények termesztési technológiájának, gazdaságosságának vizsgálata és javítása. Kísérleti területek nagysága (jelenleg): 68 hektár. A kutatások eredményeként az ERTI hét nyárklónt jelentett be fajtaelismerésre. Az új, a hazai termőhelyi viszonyok között igazoltan jól produkáló klónok a jövőben a hazai energetikai faültetvények létesítésének új lendületet adhatnak. További termesztéstechnológiai kísérletek kerültek beállításra, kiemelt figyelmet fordítva a növényvédelemre és a gyomirtási technológiákra. Számítógépes program került kifejlesztésre, amely lehetővé teszi az energetikai faültetvények létesítésének, fenntartásának gazdaságossági vizsgálatát, a várható haszon kiszámítását 15-20 éves előremetszéssel.

Hosszúlejárátú tartamkísérletek fenntartása, kezelése, értékelése

A hazánkban jelenleg is működő hosszúlejárátú tartamkísérleti rendszerek működtetésének célja az onnan származó eredmények beépítése a mindennapi döntési és gazdálkodási gyakorlatba. A kutatás célja a fenntartható erdőgazdálkodás tudományos megalapozása. Kísérleti területek nagysága: 1200 hektár. Ennek kapcsán elkészült az ERTI hosszúlejárátú kísérleteinek nyilvántartása. Néhány fafaj és kísérlet esetében megtörtént a kísérletek felújítása, felvétele. Ezzel együtt új kísérletek telepítésére is sor került, főleg az átalakító üzemmód kísérleti hátterének kialakítása, és az energetikai faültetvények termőhely és fajta kapcsolatának elemzése céljából.

Az átalakító üzemmód alkalmazási lehetőségeinek tudományos megalapozása

A program célja a különböző termőhelyi és faállomány-viszonyok mellett az átalakító üzemmód alkalmazhatóságának vizsgálata, a lécek méretének optimalizálása tekintettel az újulat összetételére, fejlődésére és a gyomosodásra. A folyamatos erdőborítás fenntartásának biztosítása és a szálaló üzemmódra való áttérés érdekében az átalakító üzemmód különböző feltételrendszerének komplex vizsgálata kiemelt feladatként szerepel. Különböző termőhelyű, fafajösszetételű és korú erdőben elindultak a lécek felújítási kísérleteket, amelyekben a felújulási és megmaradási képességet, az újulat fajösszetételét, a gyomosodás mértékét vizsgálják a megváltozott mikroklímátikus környezetben (meteorológiai paraméterek, talajnedvesség, fényviszonyok). Foglalkoztak a visszamaradó állomány szerkezeti, növekedési és magképzési viszonyaival, és egészségi állapotával, illetve a fauna diverzitásra gyakorolt hatásával.

Állami génmegőrzési feladat

A program a mezőgazdasági és erdészeti termelés növényi biológiai alapjainak, genetikai anyagainak fenntartása és fejlesztése, különös tekintettel a mezőgazdasági és erdészeti célú genetikai erőforrások begyűjtésére, megőrzésére, dokumentálására és kutatási célra történő hasznosítására terjed ki. Az erdészeti célú génmegőrzési és biológiai alap megőrzési feladatra a minisztérium 2013-ben összesen 18 687 ezer forint támogatást nyújtott, amellyel az erdészeti fafajok faj-, és fajtagyűjteményei és dísznövényei fenntartási munkálatainak finanszírozásához járult hozzá.

A ciklus alatt elért eredmények alapján elmondható, hogy az ERTI szakmai teljesítménye összességében magas színvonalon valósult meg. A támogatottság tekintetében azok a kísérletek élveznek előnyt, amelyek eredményei, tapasztalatai az erdőgazdálkodás számára a gyakorlatban is hasznosíthatók. A kísérletek eredményei egyrészt különböző publikációkban, illetve mint az oktatáshoz szükséges „*szakmai nyersanyag*”, többek között az erdőmérnök képzés során is jól hasznosul.

A felsorolt eredmények alapján a *kutatás, oktatás és termelésfejlesztés* stratégiai pont megtartása az új programciklus során is javasolt.

3.10. Ember-erdő viszonyának javítása érdekében hatékony kommunikáció az erdőről

A Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott célok:

„Be kell mutatni a tartamos erdőgazdálkodás környezetbarát hatásait, az erdő szolgáltatásainak pozitív hozzájárulását a környezeti állapothoz és a társadalmi igények kielégítéséhez.”

Az ágazati kommunikáció egyik kiemelt területe az erdészeti erdei iskolák működtetése, melynek keretében az ágazat a társadalom erdővel és erdőgazdálkodással kapcsolatos ismereteinek bővítését, valamint környezetbarát magatartásának fejlesztését szeretné előmozdítani. Az erdőgazdálkodók által fenntartott erdészeti erdei iskolák működtetése az esetek döntő részében nem rentábilis. Emiatt egy olyan támogatási konstrukciót kell kialakítani, ami lehetőséget biztosít az erdőgazdálkodóknak a működtetés finanszírozására.

Eredmények:

Az erdőgazdálkodók által fenntartott erdészeti erdei iskolák működtetése a fenntartók és az állami erdészeti társaságok feletti tulajdonosi joggyakorló Magyar Fejlesztési Bank (MFB) Zrt. támogató hozzáállásának köszönhetően, külön állami támogatások hiányában is a korábban megszokott magas színvonalon történt.

2008-tól az erdei óvoda- és iskolaszolgáltatók vonatkozásában új minősítési eljárás, illetve egységes követelmény-rendszer valósult meg. A minősítési rendszer működtetésének célja a környezettudatosság fontosságának megjelenítése környezeti nevelési, oktatási programokban. A minősített Erdei Iskola és Óvoda Szolgáltatók száma 115, melyek közül 27-en 2009-ben kaptak minősítést. Ezen felül további 82 Erdei Iskola és 11 Erdei Óvoda nyerte el a minősítést 2014-ben. A minősítési rendszer működtetésének célja a környezettudatosság fontosságának megjelenítése a környezeti nevelési, oktatási programokban. A 2011-től a Svájci-Magyar Együttműködési Program keretében a Környezet és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége „Égigérő Tanterem” címen nyújthatott be pályázatot. A négy éves pályázati projekt keretében a közel 360 millió forintos támogatásnak köszönhetően számos pedagógusnak és szakembernek szóló továbbképzés mellett szakmai anyagok készülnek, valamint közel 14 000 gyermek kapott támogatást erdei óvoda vagy iskola programon való részvételhez. A támogatást az Emberi Erőforrások Minisztériuma biztosította. A NEP vonatkozó időszaka alatt az egyik legkiemelkedőbb hazai esemény az Erdők Hete rendezvény volt, amely során a Vidékfejlesztési Minisztérium 2013. október 5-én gyermekeknek, családoknak szóló nyílt napot szervezett a Vajdahunyad-várban. Az erdei iskolák új minősítési rendszerének egyeztetései folyamatosan zajlottak.

Összefoglalva, a rendezvények kiemelt célja a társadalom, a média, a különböző szakmák és a döntéshozók figyelmének felhívása az erdők társadalmi hasznosságára – kiemelten az éghajlatváltozás mérséklésében betöltött szerepére – és az erdészettársadalom munkájára, valamint a NEP célkitűzéseinek és megvalósításának megismertetése volt. Mivel a rendezvények látogatottsága minden alkalommal

meglehetősen magas volt (országosan több ezer ember), a rendezvénysorozat jövőbeni támogatottsága javasolt.

4. A Nemzeti Erdőprogramról szóló értékelő beszámoló összefoglalása

A 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozatban foglaltak alapján az erdővel kapcsolatos szakmapolitikai elvárásokat a Nemzeti Erdőprogram (NEP) az alábbi tíz pontban fogalmazza meg a 2006-2015 közötti időszakra:

1. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése
2. A magán erdőgazdálkodás fejlesztése
3. Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás
4. Természetvédelem az erdőkben
5. Modern erdővédelem
6. A fenntartható vadgazdálkodás
7. Racionális fahasznosítás
8. Az erdészeti igazgatás feladatai
9. Kutatás, oktatás és termelésfejlesztés
10. Ember-erdő viszonyának javítása érdekében hatékony kommunikáció az erdőről

Az időszak értékelése elkészült, jelen feljegyzés mellékletét képezi, a fontosabb eredmények az alábbiak:

A NEP ciklus kezdetén (2006-ban) Magyarország területének egyötödét, kb. 20%-át borította erdő, amíg a 2014. év végére az erdősültség elérte a 20,8 %-ot. Ezzel **hazánk erdőterülete** az elmúlt tíz évben folyamatos ütemben növekedett, amely elsősorban a magánerdő-gazdálkodók által végrehajtott erdőtelepítéseknek köszönhető. A hazai erdők élőfa készletének becsült anyagi értéke mára meghaladja az 1000 milliárd forintot.

Az ország összes erdőtervezett területének jelenleg 42,8%-a **magántulajdonban** van, ezek területe a NEP ciklus során szintén erős emelkedést mutatott. A magán-erdőgazdálkodók által kezelt erdőterület átlagosan évi 8297,62 hektárral növekedett az egyes évek között, amely növekedés elsősorban a többféle jogcímen igénybe vehető erdőtelepítési támogatásoknak köszönhető. Figyelembe véve, hogy 2050-re az ország 27%-os erdősültség elérése a cél, a magán-erdőgazdálkodók további támogatása a továbbiakban is kívánatos a nagyobb arányú erdőtelepítések végrehajtásához.

A **22 állami erdőgazdaság** kezelésben lévő erdőterület átlagosan 1161,22 hektárral növekedett az egyes években. Tekintettel arra, hogy ehhez kapcsolódóan a társaságok a NEP ciklus végére mintegy 20 ezer hektárnyi parkerdőt kezelnek, illetve kiemelt közjóléti szolgáltatást további mintegy 100 ezer hektár erdőben biztosítanak, a szolgáltatásra a főosztályunk által tervezni kívánt új Nemzeti Erdőstratégiában (NES) is fontos szerep hárul. Az erdőgazdálkodó társaságok szakmai feladataik során egyre nagyobb területeket vontak be a természetközeli erdőgazdálkodásba, amelynek eredményeként a NEP ciklus alatt a természetes felújítások részaránya növekedett.

Az erdők éves növedéke kb. 13 millió m³ faanyag. A fenntartható erdőgazdálkodás céljait, illetve fahasználatot szem előtt tartva, az éves kitermelések mértéke kb. 7 millió m³ faanyag, amely azonban a 80'-as évek nagy kitermelései idején sem haladta meg a 8,5 millió köbmétert.

A zöldáram-termelésnek több mint felét, a fűtésszektorban felhasznált bioenergia több mint 60 %-át a magyar erdőkből kikerült faanyag adja. Mivel a fa alapú biomassa ezáltal a hazai **megújuló energiatermelésben** évek óta tartósan meghatározó szerepet játszik, a racionális fahasznosítás céljai mentén az energetikai faültetvények és a dendromassza energetikai hasznosítási lehetőségeinek tudományos megalapozása a továbbiakban is támogatandó feladat, amelynek keretében a megújítható energiaforrások nagyobb arányú használatának elősegítése a továbbiakban is fő cél, csakúgy, mint az energetikai célú faültetvények termesztési technológiájának, gazdaságosságának vizsgálata és javítása. A racionális fahasznosítás célprogram folytatása csak a vonatkozó tudományos kísérletek eredményeinek felhasználása, illetve ezek további támogatása mellett képzelhető el hosszabb távon.

A növekvő tendenciát mutató teríték adatok, illetve állománybecslések mellett, országos szinten elmondható, hogy **az erdei vadkár átlagosan csökkent**, azonban vannak kiugró pontok is. Az erdei vadkár mértéke a nevezett időszak között a teljes kiadásokhoz viszonyítva 1,394 %-ról 0,683%-ra csökkent, valamint ebben az időszakban a vadgazdálkodás 5 milliárd forintnyi tiszta nyereséget termelt országosan. Az országos szalonka monitoring program 2014. év őszén zárult átütő sikerrel. E program során olyan jelentős információ gyűlt össze, amelyből egy tematikus módszert alkalmazva Európában is egyedülálló adatbázis jött létre. Az adatbázisból számos információ nyerhető, például a hazánkon átvonuló szalonkaállományról és annak térbeli elhelyezkedéséről.

A fenntartható vadgazdálkodás tehát fontos stratégiai elem, az erdei vadkár nyilvántartása az erdő és a vad kapcsolata szempontjából nélkülözhetetlen, ezért célfeladatként az elkövetkezendő tervezési ciklusban is kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon. Az új programtervben a vad erdőben okozott kár mértékének számszerűsítésére vonatkozó alprogram feltüntetését is javasoljuk.

Az **erdővédelem** egyik kiemelten fontos eleme az erdő állapotának rendszeres megfigyelése (monitoringja) a változások, a károsítók és a károk időben történő jelzése. A NEP elmúlt ciklusa alatt átalakult az erdőgazdálkodók adatszolgáltatásán alapuló Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer (OENyR). Az adatgyűjtés 2012-től lefedi a hazai erdők teljes területét. Uniós támogatással a NEP első éveiben jelentős szakmai fejlesztést sikerült megvalósítani, amelynek keretében az intenzív monitoring területekre meteorológiai mérőműszereket és adatrögzítőket, az erdőleltár jellegű állapotfelvételekhez (fanövedék mérés – egyesített erdészeti monitoring) európai tekintetben is a legkorszerűbb terepi adatrögzítő- és mérőeszközöket sikerült beszerezni. A fejlesztés irányát mindezek alapján jövőben is célszerű megtartani, amelyhez a szükséges szakmai háttérbázist továbbra is az ERTI adja.

Az elmúlt NEP ciklus alatt az **erdészeti igazgatás** egyik fő eseménye a 2009. évben hatályba lépett új, *az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény*, illetve magának a törvény végrehajtásáról szóló 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet volt. Az új erdőtörvényre alapozottan, az egységes jogalkalmazás érdekében további részletszabályok kidolgozására is sor került a törvény felhatalmazó rendelkezései alapján.

Tekintettel arra, hogy a fenntartható erdőgazdálkodás alapját az erdőgazdálkodás tervszerűsége és engedélyezési rendszere jelenti, kidolgozásra került *az erdőtervrendelet előkészítésének, és a körzeti erdőterv készítésének szabályairól szóló 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet*. A jogszabály többek között az **erdőtervezési** körzetek, erdőtervezési ütemterv, az erdőtervrendelet előkészítése, a körzeti erdőtervezés általános szabályai, terepi munkái, illetve az erdőgazdálkodás Natura 2000 területekre gyakorolt hatásainak vizsgálata kapcsán fogalmaz meg előírásokat, amely a hosszú távú tervszerű és kiszámítható erdőgazdálkodást garantálják.

2011-ben hazánk szakmai- és tudományos konferencia keretében csatlakozott az ENSZ által meghirdetett, az **Erdők Nemzetközi Évéhez**. Az egy napon át tartó ismeretterjesztő előadás-sorozatnak a *Múzeumok Éjszakáján* (2011. június 24-én) a Magyar Mezőgazdasági Múzeum adott otthont.

Az ENSZ **Erdészeti Fórumának** (UNFF) 9. ülészsaka az „*Erdők az emberért, a megélhetésért és a szegénységér visszaszorításáért*” címmel került megrendezésre 2011. január 24 - február 4 között New Yorkban. Az ülésen hazánk elnökségi feladatainak ellátása keretében képviselte az Európai Uniót és sikeresen vezette a tárgyalásokat. A Fórum a Záróhatározat, valamint a fenntartható erdőgazdálkodás szerepével foglalkozó **Miniszteri Közös Nyilatkozat** elfogadásával ért véget.

Az ágazati igazgatás **természetvédelmi vonalát** érintően áttörést jelentett, hogy a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelvben foglaltaknak megfelelő erdőgazdálkodás kialakítására az elmúlt években különös hangsúly került. A természetvédelemért felelős szakszervekkel közösen, átfogó munka eredményeképpen, a Natura 2000 hatásbecslések egységes keretek között történő megvalósítására 2012-ben elkészült „*A körzeti erdőterv Natura 2000 hatásbecslési dokumentáció elővizsgálati szakaszának elkészítéséről*” szóló útmutató. Ennek alapján az erdőtervek Natura 2000 szempontú vizsgálatát egy egységesített szempontrendszer alapján – az Európai Bizottság elvárásait is teljesítve – hajtja végre az erdészeti hatóság.

Az eljárás részeként a Natura 2000 elővizsgálatot az ország teljes, tervezés alá vont erdőterületeire **az erdészeti igazgatóságok** hatékonyan alkalmazzák, vagyis **erdőtervezésekor minden esetben elvégzik a Natura 2000 elővizsgálatot** a jelentős hatás kizárására. Ezzel az eljárásrenddel megfelelünk az élőhelyvédelmi irányelvben támasztott elvárásoknak.

Összességében az **erdészeti igazgatás** az elmúlt tíz évben jelentős eredményeket mutatott fel a hazai erdőgazdálkodás minél teljesebb körű, egyértelmű keretszabályok szerinti folytatása, ugyanakkor a természetszerű erdőkezelés vonatkozásában az uniós irányelvek (élőhelyvédelmi, madárvédelmi) elvárásainak való megfelelés területén. A megkezdett irány folytatása a Nemzeti Erdőstratégia (NES) 2016-2030-ig tervezett időszaka alatt is szükséges.

Az erdészeti igazgatás **nemzetközi kapcsolódásait** érintően jelentős eseménysorozat volt a Kárpátok Egyezmény Fenntartható Erdőgazdálkodás Munkacsoportjában (SFM WG) való részvétel, amelyben a NEP ciklus alatt hazánk igen aktívan vett részt. A Munkacsoport fő feladata az erdészeti jegyzőkönyv (*Protocoll on Sustainable Forest Management*) kidolgozása volt. Ez is hozzájárult a hazai erdőtakaró fenntartásához és bővítéséhez, az erdők gazdasági szerepének és a vidékfejlesztésben játszott szerepének biztosításához, a természetközeli erdők helyreállításának elősegítéséhez. Mivel a részes felek munkája folyamatos, a Munkacsoportban történő hazai részvétel a jövőben is indokolt.

A NEP időszakában (2009-ben, 2013-ban és 2014-ben) kiadott kormányrendeletek rendezték az ENSZ Éghajlat Változási Keretegyezmény és annak Kiotói Jegyzőkönyve alapján évente összeállításra kerülő **nemzeti jelentés** erdőgazdálkodási fejezeteinek elkészítését. Köszönhetően a tervszerű, fenntartható erdőgazdálkodásnak, az elmúlt tíz évben a hazai erdők évente 3-4 millió tonna szén-dioxid megkötésével járultak hozzá a klímaváltozás ütemének csökkentéséhez.

Mivel a leghatékonyabb szénelnyelést gyakorlatilag csak az új erdők telepítésével érhetjük el, a Nemzeti Erdőstratégia időtávlátában is kiemelt figyelmet kell fordítani az erdőtelepítési kedv megőrzésére, illetve megerősítésére, akár új támogatási lehetőségek és források (nemzeti, uniós) bevonásával és kiaknázásával.

A Nemzeti Erdőprogram elmúlt tíz évében az ágazati kommunikáció kiemelt területe volt az erdészeti erdei iskolák működtetése. Ennek keretében az ágazat a társadalom erdővel és erdőgazdálkodással kapcsolatos ismereteinek bővítése, valamint környezetbarát magatartásának fejlesztése láthatóan előremozdult, amely az erdei óvoda- és iskolaszolgáltatók vonatkozásában az új minősítési eljárás, illetve egységes követelmény-rendszerrel valósult meg. A minősítési rendszer működtetésének célja a környezettudatosság fontosságának megjelenítése környezeti nevelési, oktatási programokban.

A fentieket összefoglalva megállapítható, hogy az elmúlt NEP ciklus alapján a NEP eredeti célkitűzései összességében megvalósultak, így az abban felsorolt célprogramok megtartása az új Nemzeti Erdőstratégia hosszú távú időszakában is javasolt.

A Nemzeti Erdőprogram adott tárgyveiről szóló részletes tervek és beszámolók a www.kormany.hu és a www.erdo.hu oldalakon megtalálhatók. Magyarország erdővagyonára és erdőgazdálkodására vonatkozó további információk a www.nebih.hu honlapokról díjmentesen letölthetők.

5. Mellékletek

1. számú melléklet

1. táblázat. Az EMVA-ból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2010	2 777 889 299
2011	2 608 626 266
2012	4 446 444 866
2013	3 187 588 060
2014	1 550 050 089
Mindösszesen	14 570 598 580

2. táblázat. Az EMVA-ból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2010	201 407 639
2011	335 165 179
2012	463 620 368
2013	683 476 169
2014	435 961 639
Mindösszesen	2 119 630 994

3. táblázat. Az EMVA-ból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről” szóló 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2010	284 824 553
2011	255 889 020
2012	460 164 733
2013	601 995 813
2014	227 482 766
Mindösszesen	1 830 356 885

4. táblázat. Az EMVA-ból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól” szóló 46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2010	5 616 891
2011	72 341 768
2012	60 112 410
2013	102 702 835
2014	3 151 799
Mindösszesen	243 925 703

5. táblázat. Az EMVA-ból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól” szóló 32/2008. (III. 27.) FVM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2010	70 088 322
2011	133 322 207
2012	253 749 530
2013	1 091 771 321
2014	245 359 631
Mindösszesen	1 794 291 011

6. táblázat. Az EMVA-ból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 25/2012. (III. 20.) VM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2012	391 055 045
2013	134 151 866
2014	96 842 208
Mindösszesen	622 049 119

7. táblázat. Az EMVA-ból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes feltételeiről szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján jóváhagyott támogatási összegek.

Támogatási év	Jóváhagyott összeg (Ft)
2012	3 613 527 370
2013	3 813 797 505
2014	3 008 784 881
Mindösszesen	10 436 109 756

2. számú melléklet

	M.e.: hektár							
M e g n e v e z é s	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Erdőfelújítás, első kivétel^{a)}</i>								
Állami erdőgazdaságok	11 325	11 191	10 869	10 010	6 543	6 197	6 793	7999
Egyéb erdőgazdálkodók	7 689	8 854	8 508	8 895	6 477	6 289	7 972	10 278
Összesen:	19 014	20 045	19 377	18 905	13 020	12 486	14 765	18 277
<i>Erdőtelepítés és fásítás, első kivétel</i>								
Állami erdőgazdaságok	770	512	391	791	1 084	143	517	136
Egyéb erdőgazdálkodók	13 219	18 436	6 941	4 377	4 012	2 660	4 020	2 394
Összesen:	13 989	18 948	7 332	5 168	5 096	2 803	4 537	2 530

Forrás: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság (2014. szeptember 22.)^{a)} Az adatok az erdőfelújítást pótló telepítések nélkül értendők.

3. számú melléklet

*1000 eFt

Év	vadkár mértéke*		pénzügy*			Arány (%)	teríték (db)				
	erdei	mezőgazdasági	bevétel	kiadás	egyenleg		gím	dám	őz	muflon	vaddisznó
2006	199 282	1 412 025	14 308 810	14 290 807	18 003	1,394%	31 957	8 403	80 645	2 283	64 389
2007	201 996	1 637 487	16 039 119	15 238 750	800 369	1,326%	33 967	9 301	79 465	2 564	94 015
2008	127 525	1 559 198	16 603 956	16 160 711	443 245	0,789%	36 248	9 652	86 083	2 912	94 414
2009	118 462	1 436 653	15 869 308	15 707 481	161 827	0,754%	39 340	10 499	89 773	3 121	111 232
2010	141 059	2 141 876	16 369 975	15 972 446	397 529	0,883%	41 137	10 756	88 552	3 412	112 381
2011	157 443	2 236 027	18 665 761	17 196 600	1 469 161	0,916%	47 706	11 717	93 146	3 485	128 863
2012	136 898	2 511 674	20 283 538	18 908 424	1 375 114	0,724%	49 758	12 472	96 574	4 002	159 257
2013	130 847	2 199 690	19 768 070	19 167 676	600 394	0,683%	53 098	12 792	100 350	3 244	128 365
2014*											
Összesen	2 654 424	26 974 426	137 908 537	132 642 895	5 265 642	0,915%	643 425	153 728	1 306 611	50 459	1 570 707

* A beszámoló készítésekor az Országos Vadgazdálkodási Adattár még nem rendelkezik az adott vadászati év adataival.